

ЛАСКАВО ПРОСИМО!

Путівник для іноземців,
котрі проживають у Кракові

Автори:

Urszula Majcher-Legawiec (ред.)
Adam Bulandra (prawo - adam.bulandra@interkulturalni.pl)
Justyna Kaltzin
Magdalena Kiwior
Paulina Kuzawińska
Ferdinand Wouters

Переклад:

Justyna Kaltzin (англійська мова)
Natalia Shymborska (українська мова - tłumaczenia biuro@tbapolska.eu, tel: 690 852 894)
Kateryna Zvarych (українська мова)
Kristina Levsha (російська мова)

Графічне оформлення:

Anna Czekaj
Joanna Czekaj

Верстка:

Anna Czekaj
Joanna Czekaj
Magdalena Kiwior

Видавець:

Fundacja Wspierania Kultury i Języka Polskiego im. Mikołaja Reja
www.fundacjareja.eu

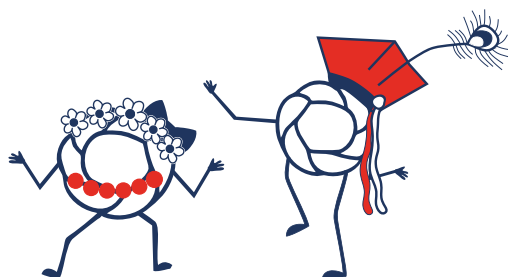
Projekt zrealizowany przez Fundację Wspierania Kultury i Języka Polskiego im. Mikołaja Reja ze środków Gminy Miejskiej Kraków w formie wsparcia zadania publicznego w zakresie działalności na rzecz integracji cudzoziemców. Tytuł zadania publicznego: „Pakiet powitalny dla cudzoziemców”.

Copyright © Fundacja Wspierania Kultury i Języka Polskiego im. Mikołaja Reja

Краків 2021

Ласкаво просимо!

Путівник для іноземців,
котрі проживають у Кракові

Зміст

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОСТУП ДО АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

1. Довірений профіль (PZ) _____ 7
2. Перелік корисних Інтернет-сторінок та відповідних мобільних додатків _____ 7

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ПЕРЕБУВАННЯ В ПОЛЬЩІ

1. Загальні принципи _____ 10
2. Легалізація перебування громадян ЄС, ЄЕЗ і ШК _____ 11
3. Легалізація перебування громадян третіх країн _____ 11
4. Види тимчасового проживання _____ 12
5. Довготривале перебування громадян третіх країн _____ 16
6. Обов'язки іноземця під час перебування та наслідки їх порушення _____ 17
7. Принципи надання захисту іноземцям на території Республіки Польща _____ 18
8. Тимчасові положення, пов'язані зі станом епідемії та епідемічною загрозою внаслідок поширення вірусу Sars-CoV-2 _____ 19
9. Хто може допомогти в легалізації перебування _____ 19

У цій частині подано відповіді на наступні питання:

Що означає: процедура розглядається двома інстанціями?
Скільки це коштує?
Що робити, якщо розгляд затягується?
Що робити, щоби отримати дозвіл на проживання?
Як визначається польське походження?
Що означає «безперервне перебування»?
Чи можна втратити право на постійне проживання в Польщі?
Хто уповноважений контролювати зобов'язання іноземця?
Коли іноземець повинен виїхати з Польщі, якщо він не має дозволу на перебування?
Які наслідки порушення правил перебування?
Які наслідки порушення дати виїзду з Польщі?
Чи іноземець може скористатися правом на перебування з гуманітарних причин?
Де подається заява на надання міжнародного захисту?
Де можна подати апеляцію у разі негативного рішення?
Куди звертатися за правовою допомогою у разі негативного рішення?
Чи має іноземець право на фінансову допомогу?

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО ІНОЗЕМЦІВ

1. Доступ до ринку праці в Польщі _____ 21
2. Підприємництво іноземців _____ 23

У цій частині подано відповіді на наступні питання:

Хто може працювати на підставі заяви про доручення виконання робіт, зареєстрованої роботодавцем?
Чи може іноземець сам подати заявку на отримання дозволу на роботу?
Чи може роботодавець подати заявку на отримання дозволу на роботу для працівника – іноземця?
Які види договорів використовуються для працевлаштування працівника у Польщі?
Які обов'язки роботодавця за трудовим договором?
Коли можна розірвати трудовий договір?
Що варто знати про працевлаштування за договором на виконання робіт або договором підряду? Що можна зробити, якщо договір на виконання робіт схожий на трудовий договір, а роботодавець поводить нечесно?
Чи ведення господарської діяльності є підставою для отримання дозволу на проживання у Польщі?
Чи може товариство, зареєстроване іноземцем, придбати нерухомість?

БЕЗПЕКА В КРАКОВІ

1. Правила суспільного життя. Муніципальна поліція _____ 25
2. Захист громадян та мешканців. Поліція _____ 25
3. Насилля в родині. Блакитна карта та Блакитна лінія _____ 25
4. Важливі номери екстрених служб _____ 26
5. Невідкладна медична допомога та медична допомога в період свят _____ 26

У цій частині подано відповіді на наступні питання:

Чи послуги SOR або медичної допомоги у святкові дні є платними?
Чи у Кракові безпечно?

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ АСПЕКТІВ ЖИТТЯ

1. Оренда квартири _____ 27
2. Обов'язкова реєстрація місця проживання _____ 27
3. Універсальна електронна система реєстру населення (PESEL) _____ 27
4. Громадський транспорт у Кракові _____ 28
5. Краківська картка _____ 29
6. Водійське посвідчення _____ 29
7. Зони платного паркування у Кракові _____ 29

У цій частині подано відповіді на наступні питання:

Яка різниця між тимчасовою і постійною реєстрацією?
Де можна подати заяву на отримання номеру PESEL у Кракові?
Де можна знайти додаткову інформацію?
Що означають номери автобусних маршрутів?
Хто має пред'явити декларацію ПДФО (пол. deklaracja PIT), щоби мати можливість отримати статус Краківської картки?
Що потрібно пред'явити, щоби подати заявку на Краківську картку?
Що таке паркомат і як ним користуватися?

ЗДОРОВ'Я ТА ДОСТУП ДО МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

1. Служба охорони здоров'я в Польщі _____ 30
2. Обов'язкове медичне страхування _____ 30
3. Добровільне медичне страхування _____ 30
4. Телеплатформа першого контакту _____ 31
5. Інтернет-портал для пацієнтів _____ 33

У цій частині подано відповіді на наступні питання:

Коли можна скористатися правом застрахованої особи?
Чи можна застрахувати членів своєї родини?
Що робити, якщо немає підстав для отримання обов'язкового медичного страхування?
Якими є мої права як пацієнта?
Як можна викликати невідкладну допомогу?
Як виглядає розмова з диспетчером? Чи диспетчер розмовляє лише польською?
У яких випадках можна викликати швидку допомогу?

ОСВІТА ДЛЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

1. Учень має право... та обов'язок _____ 34
2. Обов'язкове навчання та освіта _____ 34
3. Етапи навчання _____ 34
4. Рамкова структура системи освіти _____ 36
5. Навчання у ВУЗі в Польщі _____ 36
6. Види учбових закладів, тривалість навчання, важливі іспити, кар'єрний шлях _____ 37

7. Освіта – скільки коштує? _____	38
8. Моя дитина йде до польської школи – навчання дітей з досвідом міграції _____	38
9. Декілька важливих дат та справ, пов'язаних зі школою _____	40
10. Визнання освіти _____	41

У цій частині подано відповіді на наступні питання:

Скільки коштує дитячий садочок для дитини віком 3-5 років?
 Як записати дитину до державного дитячого садка?
 Як записати дитину до недержавного дитячого садка?
 Скільки коштує навчання 6-річної дитини?
 Як знайти районну школу?
 Що необхідно для зарахування дитини-іноземця до школи?
 Що робити в ситуації, коли немає потрібних документів?
 Чи документи, необхідні для прийняття до школи, повинні бути перекладені присяжним перекладачем?
 До якого класу буде прийнято мою дитину?
 Моя дитина не знає польської мови – де може її навчитися?
 Що таке коригувальні заняття (пол. zajęcia wyrównawcze)?
 Що таке підготовчий відділ?
 Хто такий міжкультурний асистент?
 Чи моя дитина може користуватися психологічно-педагогічною допомогою?
 Хочу, щоби моя дитина не втратила контакту із рідною мовою. Чи це можливо у польській школі?
 Чи моя дитина повинна здавати зовнішні экзамени?

НАВЧАННЯ ДЛЯ ДОРΟΣЛИХ – ШАНС, НЕ ОБОВ'ЯЗОК

1. Поліцеальні школи для дорослих _____	42
2. Вища освіта _____	42
3. Вступна кампанія до ВУЗу _____	43
4. Декілька важливих термінів та справ, пов'язаних з навчанням у ВУЗі _____	43
5. Кваліфікаційні курси _____	44

У цій частині подано відповіді на наступні питання:

Як знайти поліцеальну школу у Кракові?
 Де я можу знайти список ВУЗів Кракова?
 Де можна знайти інформацію про дату початку вступної кампанії до ВУЗу?
 Де можна знайти інформацію про курси професійної освіти у Кракові?

ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

1. Польська мова у Кракові _____	45
2. Матеріали, доступні в режимі онлайн _____	45
3. Державний сертифікат, що підтверджує знання польської мови _____	46

У цій частині подано відповіді на наступні питання:

Що означають назви рівнів володіння іноземною мовою?
 З яких частин складається іспит?
 Чи можна записатися на іспит завчасно?
 Скільки коштує складання іспиту?

ПІДТРИМКА СІМЕЙ ТА ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ

1. Закон про підтримку сім'ї та системи патронату _____	48
2. Асистент сім'ї _____	48
3. Центри денної підтримки _____	48
4. Сім'ї, що забезпечують підтримку _____	49
5. Програма 500+ _____	49

8. Клуб малюка _____	51
9. Установи, що підтримують сім'ю _____	51
10. Особи похилого віку у Кракові _____	51

У цій частині подано відповіді на наступні питання:

Де у Кракові можна знайти центри денної підтримки?
 Як можна отримати 500+?
 Коли подавати заявку?
 Де шукати інформацію про організації, клуби і сімейні події?
 Що означають скорочення MOPS, PCPR і DPS?
 Де можна знайти найближче відділення?
 Де можна знайти інформацію про найближчий Центр активності для осіб похилого віку?

КРАКІВ – МІСТО КУЛЬТУРИ

1. Циклічні культурні події у Кракові _____	53
2. Культура цілий рік – важливі культурні місця в Кракові _____	53
3. Традиції, що збереглися до наших днів _____	55
4. Відомі краків'яни і краків'янки _____	56
5. Символи Кракова (більш і менш офіційні) _____	57

У цій частині подано відповіді на наступні питання:

Де можна знайти найсвіжішу інформацію про культурні події у Кракові?
 Чи можна отримати дофінансування на діяльність у сфері культури у Кракові?

ПІДТРИМКА ІНОЗЕМЦІВ ТА ПРОЦЕС СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ. НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ

1. Програма «Відкритий Краків» _____	58
2. Мультикультурний центр _____	58
3. Інформаційний пункт для іноземців _____	58
4. Краківський посол мультикультуралізму _____	59
5. Неурядові організації (NGO) _____	59

У цій частині подано відповіді на наступні питання:

Як можна зв'язатися з неурядовою організацією?
 Чи можу я стати волонтером неурядової організації?
 Чи іноземець може створити неурядову організацію?

Дорогі Мешканки та Мешканці Кракова!

Перш за все прагнемо повідомити: ви зробили правильний вибір! Краків – унікальне місто. Місто з багатьма можливостями. Місто відкрите. Ми раді, що ви тут, і хочемо, щоб жилося вам тут якнайкраще.

Впродовж певного часу ми стараємось створювати тут у Кракові кращі умови для життя та розвитку мешканців. Спостерігаємо за процесами у місті, зокрема процесом міграції, завдяки якому відтворюється багатокультурна традиція нашого міста. Власне завдяки людям, їх потенціалу та креативності Краків має статус міста культури, науки та мистецтва. Статус динамічного міста, де сучасність чудово поєднується з історією, а на вулицях можна почути мови з усього світу.

Тут відбуваються важливі події не лише в масштабі цілого світу, країни, міста, району чи вулиці, а також важливі для звичайних людей. Власне справам звичайних людей і присвячена дана публікація. Представляємо мешканцям Кракова короткий путівник по найважливішим сферам життя міста. Ні, не по всім, оскільки це було б не можливо... Нами обрано формулу розширеної реальності і часто в тексті вказано місця в Інтернеті, де Читачі знайдуть більше інформації щодо певної теми. Інтерактивні посилання або QR-коди спрямують Вас на веб-сторінки, які провадять мерія міста Кракова або інші установи, що заслуговують на довіру. Ці веб-сторінки постійно оновлюються, отже Ви матимете можливість знайти актуальну інформацію, наприклад, через рік після публікації даного путівника.

Ми розділили інформацію у посібнику на чотири розділи:

1. інформація - тут ми пояснюємо, що це таке, надаємо найважливішу інформацію на певну тему,
2. розділ запитання та відповіді,
3. розділ, в якому краківський крендель звертає вашу увагу на важливі питання,
4. розділ "Польська не така іноземна", що містить практичні слова та фрази польською мовою.

І на завершення хочемо відмітити, що не було б цього путівника, якби не муніципальна програма «Відкритий Краків» (пол. „Otwarty Kraków”), Відділ соціальної політики та здоров'я (пол. Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia) та Інтердисциплінарна група з питань співпраці в рамках реалізації програми «Відкритий Краків» (пол. Zespół Interdyscyplinarny do spraw współpracy na rzecz realizacji Programu „Otwarty Kraków”) і, якби не громадські організації, які приймають активну участь в розвитку мультикультуралізму у Кракові. Не було б цього путівника й без доброзичливих і активних осіб, від яких Ви почуєте: „Ласкаво просимо!”

Редакційний колектив

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОСТУП ДО АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Значну частину адміністративних питань можна вирішувати онлайн. Найбільш популярним і зручним інструментом доступу до більшості таких сторінок є «Довірений профіль» (пол. „Profil Zaufany”, „PZ”). Довірений профіль безкоштовний, можна мати лише один такий профіль, дійсний протягом 3 років. Щоби створити такий профіль, необхідно вказати наступні дані: ім'я, друге ім'я, прізвище, дату народження і номер в Універсальній системі реєстру населення (PESEL). Довірений профіль (PZ) захищено таким чином, що ніхто інший не може ним скористатися. Крім Довіреного профілю, є також Електронна платформа послуг державного управління – «ePUAP», за допомогою якої громадяни можуть вирішувати офіційні питання через Інтернет.

1. Довірений профіль (PZ)

Є кілька способів створити Довірений профіль, для іноземців найбільш практичними є наступні:

- через свій банк

Більшість місцевих банків пропонує можливість активізувати Довірений профіль. У системі електронного банкінгу свого банку необхідно заповнити форму для створення Довіреного профілю. Підтвердити операцію кодом авторизації, який надається банком. Підтвердження створення облікового запису надійде на вашу електронну адресу.

- заявка онлайн: **1**.

Можна заповнити онлайн-анкету, а потім протягом 2 тижнів підтвердити її в одному з пунктів підтвердження (наприклад, податкових органах, відділенні Національного фонду охорони здоров'я, відділенні Управління соціального страхування).

За наявності Довіреного профілю ви можете:

- подавати заявки на різні виплати, субсидії та доплати,
- подавати заявку на отримання посвідчення особи та повідомити про його втрату,
- отримувати копії актів громадянського стану,
- зареєструватися на постійне чи тимчасове проживання,
 - перевірити штрафні бали,
 - зареєструвати народження дитини,
 - записатися на прийом до установи,
- зареєструвати, відновити або призупинити підприємницьку діяльність,
 - додати себе до списку виборців.

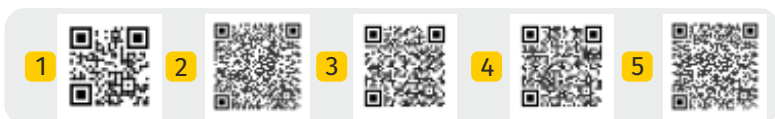
У серпні 2021 року в Кракові почав працювати новий додаток для купівлі одноразових квитків та абонементів на міський громадський транспорт **2**.

Додаток можна безплатно завантажити через Google Play **3** та Apple App Store **4**. Після завантаження додатку достатньо зареєструватися і створити обліковий запис. Для цього потрібно, зокрема, вказати адресу електронної пошти. Детальну інформацію можна отримати за посиланням: **5**.

2. Перелік корисних Інтернет-сторінок та відповідних мобільних додатків

Нижче наведено перелік найкорисніших веб-сторінок та мобільних додатків. На жаль, більшість з них лише польською мовою.

ТЕМАТИКА	ОПИС	ВЕБ-СТОРІНКА	ЯК УВІЙТИ	МОБІЛЬНИЙ ДОДАТОК
Адміністративні питання	<p>На цій сторінці ви можете знайти перелік багатьох адміністративних справ. Деякі з них («послуги онлайн») можна вирішити онлайн через Довірений профіль. Це, зокрема: реєстрація/документи/посвідчення водія/заявка на отримання довідки. Тут ви також знайдете інструмент для електронного підписування документів.</p> <p>Маючи Довірений профіль, ви отримуєте доступ до Електронної платформи адміністративних послуг державного управління «eRIUAP» - безплатної платформи для зв'язку з різними установами, за допомогою якої ви можете подавати заявки та надсилати листи, а також отримувати листи від установ.</p>		Довірений профіль (PZ)	mBywater (цифрова папка для документів) (Увага: Наразі цієї програмою можуть користуватися лише ті, хто має польське посвідчення особи)
Здоров'я	<p>Стримайте доступ до свого особистого облікового запису пацієнта (ІКР):</p> <ul style="list-style-type: none"> • е-рецепт / е-скерування, • заявка на видачу Європейської картки медичного страхування, • історія усіх ваших медичних процедур, • надання доступу до медичних документів (наприклад, членам родини), • документи про вакцинацію проти Covid і QR код, Сертифікат ЄС про вакцинацію проти Covid, • вибір лікаря/медсестри/акушерки першого контакту. 		Довірений профіль (PZ)	недоступний
Пенсія (Управління соціального страхування)	<p>Доступ до офіційної системи пенсій за віком/за інвалідністю:</p> <ul style="list-style-type: none"> • запис на прийом в установі, • моніторинг усіх платежів до Пенсійного фонду Польщі. 		Довірений профіль (PZ)	Недоступний
Податки	<p>Доступ до органів податкової адміністрації:</p> <ul style="list-style-type: none"> • електронна податкова служба, • доступ до електронних декларацій, • доступ до податкових декларацій, • ваш особистий генератор мікроподаткових рахунків. 		Довірений профіль (PZ)	недоступний
Місто Краків	Актуальна інформація про місто Краків.		не застосовується	krakow.pl

Краківська картка	<p>Подайте онлайн заявку на отримання Краківської картки. Картка видається усім, хто сплачує податки у Кракові (якщо ви зареєстровані на постійне місце проживання у Кракові, вам не потрібно пред'являти декларацію ПДФО, а термін дії статусу Краківської міської картки буде продовжено без необхідності подавати додаткові заявки).</p> <p>Можна виготовити мобільну і/або пластикову картку (також можна використати будь-який інший носій, який ви вже маєте, щоби записати на нього статус Краківської міської картки. Для цього можна використовувати: Краківську міську картку (KKM), Малопольську агломераційну картку (MKA), Краківську сімейну картку (KKR) або студентський квиток).</p>		e-mail/пароль	Karta Krakowska
Управління доріг міста Кракова (ZDMK)	<p>Тут ви знайдете інформацію про дорожні роботи і можливості паркування. Також тут можна знайти інструкції щодо подання запиту на зменшення коштів паркування на території населеного пункту.</p>		не застосовується	не застосовується
Краківська міська картка	<p>На цій сторінці можна:</p> <ul style="list-style-type: none"> • переглянути дійсні квитки, • придбати новий абонемент, • переглянути операції, здійснені онлайн (поповнення). 		<p>Краківська міська картка / Краківська картка / Краківська сімейна картка: номер клієнта (№ ID), номер картки.</p> <p>Студентський квиток / посвідчення аспіранта: № залікової книжки PESEL: вибрані цифри</p>	не застосовується
Квитки на міський громадський транспорт	<p>Список додатків, за допомогою яких можна купити квитки на міський громадський транспорт.</p> <p>Деякі програми мобільного банкінгу також мають цю функцію.</p>	не застосовується	не застосовується	iMKA moBILET mPay SkyCash Jakdojade

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ПЕРЕБУВАННЯ В ПОЛЬЩІ

1. Загальні принципи

Польська правова система розрізняє кілька категорій іноземців і до кожної з цих категорій застосовуються окремі правові положення.

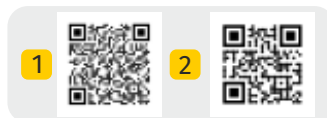
Що означає: процедура розглядається двома інстанціями?

Іноземець подає документи (заяву) до Воєводського управління (так звана перша інстанція). Для мешканців Кракова це Управління малопольського воєводства. Більш докладно тут: **1**.

Воєводське управління (так звана перша інстанція) приймає рішення. Якщо ви не згодні з цим рішенням, то можете подати апеляцію до Управління з питань іноземців (так званої другої інстанції) через Воєводське управління, яке видало рішення. На це у вас є 14 днів: якщо ви отримали рішення у середу – ваш граничний строк середа через два тижні. Ви можете скласти свою апеляцію до управління (подати документи з реєстрацією у журналі вхідної документації) або надіслати поштою, рекомендованим листом та зберегти повідомлення про вручення **2**.

Якщо ви погоджуєтесь з рішенням першої інстанції, вам не потрібно нічого робити. Ваша справа вирішена. Але якщо це не те рішення, на яке ви очікували, ви можете подати апеляцію до другої інстанції.

Рішення, прийняте органом другої інстанції, є остаточним, підлягає виконанню і ви не можете подати на нього апеляцію. Однак його можна оскаржити у Воєводському адміністративному суді у Варшаві. На це у вас є 30 днів. Скарга подається через Управління з питань іноземців, яке видало таке рішення. Ваша скарга може містити заяву про припинення юридичних наслідків рішення органу другої інстанції, яке є невідгідним для вас. Якщо суд припинив юридичні наслідки, то це означає, що рішення не виконується доти, доки ваша скарга не буде розглянута. Увага! Проведення в адміністративних судах дуже формалізоване, тому варто довірити справу професійному юристу.

Легалізація перебування або реєстрація проживання здійснюється польською мовою у двох інстанціях. Усі документи (крім паспорта та інших документів, що посвідчують особу) повинні бути перекладені польською мовою присяжним перекладачем.

Звертаючись до управління, завжди вкажіть: ім'я, прізвище, адресу, інформацію кому ви надсилаєте лист, хто прийняв рішення та номер справи. Ви також повинні написати, що не згодні з прийнятим рішенням, і підписати лист. Апеляція може містити юридичне та фактичне обґрунтування, але це не обов'язково.

Що робити, якщо розгляд затягується?

Іноземець може подати скаргу на бездіяльність органу першої інстанції до органу другої інстанції. Інформація про те, як це зробити, наведена у кожному листі Воєводського управління. Листи до інстанції другого ступеня завжди скеровуються на адресу управління – інстанції першого ступеня (тобто до Воєводського управління).

Скільки це коштує?

Щоби отримати дозвіл, іноземець має сплатити так званий гербовий збір:

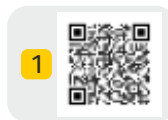
- 340 PLN для більшості видів дозволів
- 440 PLN для отримання дозволу на роботу в Польщі
- 640 PLN для отримання дозволу на постійне проживання і дозволу на перебування довгострокового резидента ЄС.

Увага! Управління повинно мати можливість зв'язатися з вами! Завжди вкажіть свою адресу проживання, а якщо змінили місце проживання (у вас нова адреса) – ви повинні повідомити управління про цей факт. Якщо управління надішле лист на стару адресу, а ви його не отримаєте, то можете втратити право на легальне перебування. Наприклад: управління пише, що ви надали неповний комплект документів. У листі вказується строк доповнення документації. Якщо ви не встигнете вчасно (не дотримаетесь строку), управління припинить процедуру.

2. Легалізація перебування громадян ЄС, ЄЕЗ і ШК

Усі громадяни Європейського Союзу можуть без жодних обмежень перебувати на території Польщі протягом трьох місяців. Після закінчення цього строку своє перебування необхідно зареєструвати. Реєстрацією перебування громадян ЄС займається Управління малопольського воєводства. Всю інформацію можна знайти тут: **1**.

УВАГА! Відсутність реєстрації перебування для громадян ЄС не матиме негативних наслідків, однак підлягає штрафу. Колись це також може ускладнити отримання постійного місця проживання громадянина ЄС, оскільки необхідно довести п'ятирічне перебування у Польщі. Право на постійне проживання може раніше надаватися особам, які:

- є підприємцями в Польщі,
- є чоловіком/дружиною громадянина Польщі.

Громадянин ЄС повинен мати достатні засоби для проживання в Польщі. Враховується не тільки трудовий дохід, але й підтримка, доступна громадянину Союзу у рамках систем соціального забезпечення. Ці положення стосуються також громадян Сполученого Королівства, які мають право зареєструвати перебування або продовжити таку реєстрацію, якщо до цього часу вони користувалися свободою пересування осіб у Польщі.

Усі громадяни Союзу мають право проживати зі своєю сім'єю (згідно з польським законодавством, це батьки, чоловік/дружина і діти). Члени сім'ї громадян ЄС мають право отримати в'їзну візу та дозвіл на проживання для члена сім'ї громадянина ЄС. Такий документ необхідно отримати, щоби перебування у країні визнали законним.

3. Легалізація перебування громадян третіх країн

Третя країна – це країна, яка не є членом ЄЕЗ (членами ЄЕЗ є країни ЄС, Норвегія, Ісландія і Ліхтенштейн). Громадяни цих країн можуть перебувати у Польщі за наступних умов:

Тип дозволу на перебування	Важлива інформація
право на перебування, надане безвізовим режимом	Зазвичай до 90 днів у кожний 180-денний період.
право на перебування, надане візовим режимом	На період дії візи, максимум до 12 місяців (віза може бути продовжена один раз, лише з важливих причин – заяву необхідно подати не пізніше останнього дня строку дії візи. Нову візу можна отримати лише за кордоном, у дипломатичному представництві Польщі. Оформити візу під час перебування на території Польщі неможливо. Вартість візи – 400 PLN.
тимчасове проживання	На строк, визначений рішенням воєводи, максимум до трьох років. Тимчасове проживання можна продовжувати довільну кількість разів. Заяву на дозвіл на проживання необхідно подати не пізніше останнього дня законного перебування у Польщі.
постійне проживання	Надається на необмежений строк окремим категоріям іноземців, у тому числі тим, хто має родинні зв'язки з поляками або польське коріння.
перебування довгострокового резидента ЄС	Надається на необмежений строк іноземцям, які перебувають у Польщі не менше п'яти років, мають сертифіковане знання польської мови (рівень B1) і стабільну соціально-економічну ситуацію.

Незалежно від правових підстав, іноземець повинен мати:

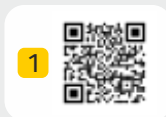
- безперервність правових підстав для перебування (перебування завжди має бути законним, від першого до останнього дня);
- медичне страхування, що покриває витрати на лікування та перебування в лікарні;
- засоби, необхідні для утримання себе і сім'ї (без необхідності користуватися системою соціальної підтримки). Польське законодавство вимагає, щоби такі доходи були регулярними і стабільними. На даний момент (2021 рік) порогове значення такого доходу становить 701 PLN для одинокі особи і 528 PLN для інших членів родини;
- у більшості випадків право на житло, в якому проживає іноземець (право власності або договір оренди житла).

Що робити, щоби отримати дозвіл на проживання?

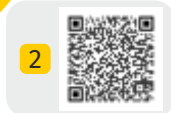
Іноземець повинен подати заяву – польською мовою і на спеціальному бланку. Крім того, слід:

- додати копію дійсного дорожнього документу (паспорту, посвідчення особи),
- додати чотири паспортні фотографії,
- сплатити гербовий збір,
- подати відбитки пальців (строк встановлює Воєводське управління).

Бланк можна знайти тут **1**.

Якщо протягом періоду вашого проживання ви подали наступну заяву на легалізацію, то ваше перебування буде законним, навіть якщо закінчився термін дії візи чи дозволу на перебування. Це підтверджуватиметься печаткою у паспорті або довідкою, виданою Управлінням. Під час очікування нового дозволу на проживання ви не можете перетинати кордони польської держави. Однак якщо ваше перебування є безвізовим або ви отримали візу, ваші подорожі будуть легальними.

4. Види тимчасового проживання

Дозвіл на проживання іноземця, який має намір підписати трудовий договір

Дозвіл на тимчасове проживання і роботу видається іноземцю, який уклав або має намір укласти трудовий або цивільно-правовий договір з роботодавцем в Польщі. Трудовий дохід повинен дорівнювати принаймні мінімальній заробітній платні за роботу на повну ставку (у 2021 році ця сума становить 2800,00 брутто). У цьому випадку до заяви необхідно додати спеціальний додаток, заповнений роботодавцем. Додаток можна знайти тут: **2**.

Такий дозвіл не надається особам, які ведуть у Польщі господарську діяльність, особам, яких відрядили працювати у Польщі (так звані «експатам») та особам, які перебувають за туристичною візою. Дозвіл на тимчасове проживання і роботу видається конкретному роботодавцю і на конкретну посаду.

Дозвіл на проживання відповідно до програми працевлаштування висококваліфікованих працівників. Блакитна карта ЄС

Дозвіл на тимчасове проживання і працевлаштування висококваліфікованих працівників видається іноземцю, який уклав трудовий договір або цивільно-правовий договір на роботу, яка вимагає високої кваліфікації, не менше ніж на 12 місяців. Такий дозвіл не можна отримати, здійснюючи господарську діяльність, але можна зареєструвати і провадити господарську діяльність, маючи такий дозвіл, щоби при продовженні перебування отримати згоду на тимчасове проживання у зв'язку з такою діяльністю. Турист не може отримати такого дозволу. Зазвичай наявність такого дозволу вимагає лояльності до роботодавця протягом двох років з моменту працевлаштування. Як і у випадку тимчасового проживання, зв'язаного з роботою, іноземець повинен повідомити воєводу про зміну або втрату роботи протягом 21 дня. Однак у нього є більше часу, щоби знайти нову – аж 3 місяці. Така зміна може відбутися двічі протягом періоду дії дозволу.

Якщо ви змінили роботодавця або втратили роботу, то повинні повідомити про це воєводу протягом 21 дня. Вам також слід знайти нову роботу протягом наступних 30 днів, щоби не втратити право на перебування. Також вам необхідно повторно подати заяву на дозвіл на проживання і роботу.

Висока кваліфікація означає вищу освіту, не менше 5 років професійного досвіду, заробітну плату у розмірі 150% середньої заробітної плати в Польщі. Цей вид дозволу зазвичай називають «Блакитною картою ЄС». Особи, які мають «Блакитну карту ЄС», мають право зараховувати період роботи в інших країнах ЄС як перебування довгострокового резидента ЄС та возз'єднуватися з сім'єю, що переважно звільняється від необхідності подавати заяву на дозвіл на роботу.

Дозвіл для так званих «експатів»

Іноземці також можуть отримати дозвіл на тимчасове проживання та роботу у зв'язку з переведенням у межах одного підприємства або відрядженням іноземним підприємцем. Такого іноземця зазвичай називають «експатом».

Дозвіл для підприємців, які провадять господарську діяльність

Дозвіл на тимчасове проживання для іноземців, які провадять господарську діяльність, може надаватися громадянам третіх країн, які створили у Польщі господарські товариства або є членами органів управління такими товариствами, чи довіреними особами. Особи, які ведуть господарську діяльність, зобов'язані легалізуватися на цій підставі, якщо єдиною метою їхнього перебування є оплачувана робота. Щоби провадити господарську діяльність на підставі такого дозволу, вона повинна відповідати наступним вимогам:

- приносити дохід, еквівалентний дванадцяти розмірам середньомісячної заробітної плати у воєводстві, або дозволяти досягти такого доходу у майбутньому, або
- працевлаштувати на повну ставку протягом мінімум одного року двох осіб, які є поляками або особами, звільненими від необхідності отримувати дозвіл на роботу, або
- вести діяльність, яка сприяє збільшенню інвестицій, передачі технологій, впровадженню корисних інновацій чи створенню робочих місць.

Особи, які не відповідають цим умовам та провадять господарську діяльність у Польщі протягом періоду, що перевищує шість місяців на рік, можуть перебувати на її території лише на підставі візи.

Дозвіл на проживання у зв'язку з навчанням

Тимчасове проживання у зв'язку з навчанням надається іноземцям, які мають намір навчатися у Польщі та мають відповідну довідку з навчального закладу, а у разі платного навчання – оплатили вартість навчання. У Польщі існує система сертифікації вищих навчальних закладів, що приймають на навчання, тому іноземці можуть навчатися тільки у державних чи приватних вищих навчальних закладах, зареєстрованих у реєстрі, який веде Міністерство внутрішніх справ.

Перший дозвіл видається строком на п'ятнадцять місяців, наступні – на два роки. До 2018 року такий вид дозволу на проживання могли отримати також особи, які почали навчання на підготовчих курсах, наприклад, мовних. На даний момент (2021 рік) цією можливістю можуть скористатися тільки громадяни Білорусі. Такий дозвіл не можуть отримати особи, які проходять у Польщі стажування, або які мають чи подають заяву на «Блакитну карту ЄС». Студенти, які навчаються в інших країнах ЄС, також мають право скористатися «студентською мобільністю», наприклад, приїхати за програмою «Еразмус+» або іншими формами академічного обміну. Тривалість такого перебування не може перевищувати 360 днів. У такому випадку перебування у Польщі є законним на підставі візи або дозволу на проживання, виданого іншою країною ЄС.

Дозвіл у зв'язку з проведенням наукових досліджень

Тимчасове проживання науковців можливе після укладення з ними контракту на проведення наукових досліджень і дослідно-конструкторських робіт. Науковець повинен мати засвідчення, що вищий навчальний заклад покриває витрати, пов'язані з можливим зобов'язанням його повернутися. У цьому випадку також застосовується сертифікація наукових інституцій, що приймають наукового співробітника (не стосується державних університетів). Вчені також можуть користуватися мобільністю на підставі дозволів на проживання чи віз, виданих іншою країною ЄС. На цій підставі тимчасове проживання надається на період проведення наукових досліджень або на три роки, якщо строк ведення досліджень довший.

Дозвіл для стажера і волонтера

Наприкінці 2020 року впроваджено нові типи дозволів на тимчасове проживання – для стажера і волонтера. Щоби отримати дозвіл на проживання, пов'язаний із стажуванням, необхідно пред'явити довідку про закінчення навчання у вищому навчальному закладі протягом 2 років, що безпосередньо передують подачі заявки на території ЄС, або про проходження такого навчання поза межами ЄС, зобов'язання суб'єкту, який приймає на стажування, покривати витрати, пов'язані з можливим зобов'язанням його повернутися, та договором стажування. Стажування повинно відповідати професійній кваліфікації стажера та галузі його освіти, а стажер повинен довести, що він володіє мовою стажування, наприклад, представити сертифікат про закінчення мовних курсів. Також слід пам'ятати, що суб'єкт, який приймає на стажування, повинен вести діяльність не менше ніж п'ять років і бути зареєстрованим в реєстрі – **1**.

Такі самі принципи застосовуються до іноземців-волонтерів. Вони також можуть отримати дозвіл на проживання на період здійснення волонтерської діяльності, що не перевищує рік, за умови підписання волонтерського договору з суб'єктом, внесеним до відповідного реєстру – **2**.

Дозвіл на проживання з сімейних обставин

Тимчасове проживання також може виправдовуватися різними сімейними обставинами. У Польщі сім'єю вважають подружжя і власних або усиновлених дітей. Інші члени сім'ї також можуть отримати дозвіл на проживання, якщо доведуть, що його відсутність порушує польські зобов'язання щодо захисту сімейного життя відповідно до Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Те саме стосується новоприбулих іноземців, тобто не зв'язаних з особою, яка перебуває в Польщі вже протягом певного часу. Для возз'єднання з сім'єю законодавство вимагає, щоби іноземець перебував у Польщі не менше двох років на підставі дозволу на тимчасове проживання; на підставі дозволів, виданих один за одним, з яких один видано мінімум на рік. Деякі іноземці, наприклад: науковці, управлінський персонал, громадяни Великобританії або власники «Блакитної карти ЄС» можуть привезти чоловіка/дружину або дітей одразу після отримання власних дозволів на проживання. Така процедура возз'єднання сім'ї є єдиною процедурою отримання тимчасового проживання, де заявник є резидентом Польщі, а правомочні особи можуть перебувати за кордоном. Після прийняття рішення його необхідно надіслати до країни походження, і на цій підставі члени сім'ї отримають спеціальну візу для в'їзду до Польщі. Щоби подати від імені сім'ї заяву на тимчасове проживання даного типу, необхідно мати офіційні документи про народження і шлюб. Іноді для розгляду справи чиновники вимагають подати польські документи про цивільний стан. Для цього необхідно внести транскрипцію свідоцтв про народження та шлюб до польських реєстрів актів цивільного стану. Ця процедура описана тут: **3**.

Такий дозвіл також надається малолітнім дітям іноземців, народженим на території Польщі, якщо іноземець має візу або дозвіл на проживання. Незалежний дозвіл на проживання також можуть отримати чоловік/дружина та діти іноземця після досягнення повноліття, якщо раніше вони перебували у країні протягом п'яти років на підставі дозволу, зв'язаного із возз'єднанням сім'ї. Дозвіл на проживання членів сім'ї видається на строк до трьох років, як правило на період, зв'язаний з терміном дії документу заявника.

Якщо іноземець має вагомі причини для подальшого перебування у Польщі, він може одноразово отримати дозвіл на проживання на трирічний період, також у випадку розлучення або смерті особи, з якою він був поєднаний родинним зв'язком.

Важливою можливістю легалізації перебування також є перебування та опіка над дитиною, яка навчається у польській системі освіти і, яка отримала дозвіл на перебування у зв'язку з навчанням.

Неврегульоване перебування іноземця не є перешкодою для видачі дозволу на перебування, якщо він є чоловіком/дружиною громадянина Польщі, або якщо його виїзд з Польщі порушує польські зобов'язання щодо захисту сімейного життя та прав дитини відповідно до Європейської конвенції прав людини і основоположних свобод та Конвенції ООН про права дитини.

При процедурі возз'єднання сім'ї співробітник прикордонної служби збиратиме інформацію, а службовець, який веде справу, перевірятиме, чи подружжя добре знає один одного. Метою цієї процедури є виключення тих, хто уклав шлюб тільки для отримання дозволу на проживання.

Дозвіл у зв'язку з наміром найнятися на сезонну роботу

Іноземці, які приїжджають до Польщі на сезонну роботу, наприклад у готелі, ресторани та на інші туристичні роботи, можуть отримати дозвіл на тимчасове проживання і сезонну роботу. Для отримання такого документу необхідно мати дозвіл на сезонну роботу та відповідати загальним умовам перебування у Польщі (джерело доходу, медичне страхування, проживання). Тривалість дозволу залежить від тривалості дозволу на сезонну роботу. Дозвіл можна отримати на строк до п'яти років. Однак іноземець з таким дозволом може перебувати у Польщі не довше 9 місяців протягом одного календарного року. Три місяці він повинен провести поза межами Польщі.

Дозволи на інших підставах

Дозвіл на тимчасове проживання також можуть отримати інші категорії громадян третіх країн, зокрема:

- неповнолітні, які народилися у Польщі та перебувають у Польщі без супроводу;
- іноземець з довгостроковим перебуванням резидента в іншій країні ЄС, який має намір працювати в Польщі, вести бізнес, продовжувати або розпочати здобуття освіти чи професійне навчання, або вказує інші обставини, що виправдовують перебування, а також члени його сім'ї;
- випускники польських вищих навчальних закладів, які шукають роботи чи розпочинають бізнес, а також науковці, які завершили дослідження і збираються почати працювати або розпочати бізнес;
- громадяни Туреччини, які мають право працювати в Польщі, набуто на спеціальних умовах та без обмежень після чотирьох років проживання на території ЄС, як це передбачено спеціальною угодою між Туреччиною та ЄС, укладеною в 1981 році;
- громадяни Великобританії, які працюють у Польщі як відряджені працівники (так звані «експати»);
- особи, які мають намір розпочати або продовжувати здобуття освіти або професійну підготовку;
- духовенство;
- особи, виїзд яких порушує зобов'язання щодо захисту сімейного життя і прав дитини відповідно до Європейської конвенції прав людини і основоположних свобод та Конвенції ООН про права дитини;
- іноземці, які мають будь-які інші причини, що виправдовують їхнє перебування у Польщі більше трьох місяців.

Дозвіл для осіб, перебування яких є неврегульованим

Іноземці, перебування яких є неврегульованим і, які повинні залишатися в Польщі через особливо важливі особисті інтереси (наприклад, складання іспитів, закінчення навчання, вирішення важливих життєвих питань) або які повинні з'явитися в адміністративному чи судовому органі Польщі, можуть отримати дозвіл на проживання строком до шести місяців (так зване короткострокове перебування). Термін такого проживання може бути продовжений,

але під час та після його закінчення не можна подавати заяву на інший вид дозволу на проживання. Після закінчення строку його дії іноземець має виїхати з Польщі. Важливо однак, що отримання такого документу дозволяє не приймати рішення щодо зобов'язання іноземця повернутися, отже після виїзду з Польщі йому не буде заборонено в'їзд протягом певного часу. Недоліком цього виду перебування є відсутність дозволу на роботу, включаючи отримання дозволу на роботу, реєстрацію заяви про доручення виконання роботи іноземцю.

Дозвіл для громадян Сполучених Штатів

Перебування громадян Сполучених Штатів має особливий характер. Відповідно до міжурядової двосторонньої угоди, громадяни США можуть перебувати в Польщі без необхідності отримання візи протягом 90 днів поспіль за умови, що вони покинуть територію Польщі до закінчення кожного з таких періодів. Таке регулювання називають «ухиляння від візи». Отже, достатньо виїхати на каву до чеського Тешина або поїхати за покупками до Берліна і повернутися того ж дня, зберігши чеки чи інші рахунки, щоби відновити право на тримісячне перебування в Польщі. Крім цього регулювання, громадяни США підпорядковуються усім іншим правилам щодо отримання дозволу на тимчасове і постійне проживання.

5. Довготривале перебування громадян третіх країн

Дозвіл на постійне проживання громадян третіх країн

Дозвіл на постійне проживання можуть отримати деякі громадяни третіх країн, а саме:

- діти іноземців з правом постійного проживання, які народилися після отримання такого права,
- іноземні діти громадян Польщі, які перебувають під їх опікою,
- особи польського походження, які мають намір оселитися в Польщі, та власники Карти поляка,
- чоловік/дружина громадянина Польщі, які проживають у Польщі протягом двох років і мають дозвіл на тимчасове проживання у зв'язку з цим шлюбом, статусом біженця або перебуванням з гуманітарних причин, і шлюб триває щонайменше три роки,
- жертви торгівлі людьми, які співпрацюють з правоохоронними органами та мають дозвіл на перебування, пов'язаний з такою співпрацею, на строк не менше одного року,
- особи, на яких поширюється міжнародний захист, після 5 років проживання, та особи з толерантним перебуванням через 10 років проживання, а також біженці,
- громадяни Великобританії, які протягом п'яти років перебували у Польщі як відряджені працівники (так звані «експати») та відповідають загальним вимогам проживання (дохід, страхування, проживання).

Як визначається польське походження?

Польське походження встановлюється на підставі положень про репатріацію. Необхідно мати предків-поляків (достатньо одного діда чи однієї бабусі, але двох прадідів чи прабабусь) польської національності. Також необхідно довести зв'язок з польською нацією, найчастіше через збереження мови, звичаїв і культури.

Що означає «безперервне перебування»?

Деякі іноземці зобов'язані мати «безперервне перебування», яким вважається перебування у Польщі без перерв, тривалість яких перевищує шість місяців за один раз і десять місяців сумарно за весь необхідний період. Службове відрядження, поїздки під час навчання у польському вищому навчальному закладі (наприклад, іноземна стипендія, програми академічного обміну) або поїздки, зв'язані з особливою особистою ситуацією (наприклад, лікування, вирішення питань спадщини, необхідність піклуватися про члена сім'ї) не вважаються перервою.

Чи можна втратити право на постійне проживання в Польщі?

Дозвіл на постійне проживання є безстроковим, але його анулюють, якщо іноземець виїхав з Польщі на період, що перевищує 6 років.

Дозвіл на перебування довгострокового резидента ЄС

Такий дозвіл може отримати іноземець, який безперервно перебуває у Польщі протягом п'яти років, відповідає загальним умовам перебування (дохід + страхування) та володіє польською мовою на рівні B1, що підтверджено сертифікатом (ця вимога не поширюється на випускників польських шкіл і вищих навчальних закладів з польською мовою викладання, а також на

неповнолітніх віком до 16 років). Вимогою для отримання дозволу на проживання також є отримання стабільного і регулярного доходу протягом:

- двох років перед поданням заявки для осіб, які мають «Блакитну карту ЄС», або
- трьох років для інших іноземців.

Певні додаткові вимоги також стосуються п'ятирічного періоду безперервного перебування та дозволеної тривалості перерв. Іноземці, які мають «Блакитну карту ЄС», можуть зараховувати у цей період також перебування на цій підставі в інших країнах Союзу за умови, що два останні роки вони повинні провести в Польщі. На жаль, студенти можуть зараховувати у цей період тільки половину свого перебування по студентських візах або тимчасовому проживанні у зв'язку з навчанням. Так само особи, які отримують професійну освіту. Для більшості іноземців тривалість перерв розраховується як для постійного проживання, за винятком «Блакитної карти ЄС», для яких допускається одноразова перерва у дванадцять місяців та сумарна перерва у вісімнадцять місяців.

6. Обов'язки іноземця під час перебування та наслідки їх порушення

Обов'язок дотримуватися вимог законодавства

Під час перебування в Польщі основним обов'язком іноземця є збереження законних підстав для такого перебування та дотримання вимог польського законодавства. Необхідно постійно дотримуватися мети перебування, яка задекларована та описана у дозволі на перебування. Якщо ця мета змінюється, наприклад іноземець, крім роботи, заснує компанію або одружується з громадянином Польщі, і ця мета стає основною метою його перебування в Польщі, він повинен повідомити про це воєводу та змінити правову основу перебування, подавши нову заяву.

Обов'язок мати карту перебування та мешкати в Польщі

Після отримання позитивного рішення іноземець отримує карту перебування, яка разом з паспортом є основним документом, що підтверджує право на перебування та перетин кордону. Іноземець завжди повинен мати карту перебування при собі. З польською картою перебування ви можете перетинати кордони та перебувати в інших країнах Шенгенської зони до 90 днів у будь-який 180-денний період. Це означає, що іноземець може виїхати, наприклад, до Німеччини в період з січня по березень, а потім до Словаччини в період з липня по вересень.

Обов'язок дотримуватися правил щодо роботи та ведення господарської діяльності

Важливо, щоби іноземець завжди дотримувався правил, що регулюють роботу та ведення господарської діяльності. Їх порушення може призвести до відкликання дозволу на проживання та зобов'язання іноземця повернутися. У Польщі дозвіл на роботу прив'язаний до конкретного роботодавця та посади. Про будь-яку зміну необхідно повідомити воєводу протягом 21 дня. Інше працевлаштування, ніж зазначене у дозволі, без його відновлення, призводить до втрати права на перебування. Це не стосується осіб, які мають вільний доступ до ринку праці, наприклад студентів або чоловіка/дружини громадян Польщі. Особа, яка втратила роботу, також зобов'язана повідомити воєводу про цей факт. У неї є 30 днів, щоби знайти іншу роботу, або 90 днів, якщо вона працювала на посаді, що вимагає високої кваліфікації. Власники "Блакитної карти ЄС" можуть втратити роботу двічі протягом строку дії дозволу.

Хто уповноважений контролювати зобов'язання іноземця?

Перебування іноземців у Польщі найчастіше контролюється органами прикордонної служби. Прикордонна служба також є органом, що видає рішення, яке зобов'язує іноземця повернутися. Найчастіше це відбувається, якщо іноземець порушив умови дозволу на перебування. Слід також пам'ятати, що польське законодавство виключає можливість повторного отримання дозволу на перебування у разі втрати права на перебування без попереднього виїзду з Польщі.

Які наслідки порушення дати виїзду з Польщі?

Іноземець, який отримав остаточне рішення про обов'язок повернутися, повинен виїхати з Польщі у строк, зазначений у рішенні, або протягом 30 днів з дня його отримання. Зазвичай таке рішення

супроводжується заборонаю повторного в'їзду на термін від 6 місяців до 5 років. Іноземець, який виконав рішення, може звернутися до коменданта органу прикордонної служби, який видав таке рішення, щоби скоротити строк заборони в'їзду вдвічі. Той самий орган може з важливих причин продовжити час виїзду максимум до 12 місяців.

Коли іноземець повинен виїхати з Польщі, якщо він не має дозволу на перебування?

Іноземець повинен виїхати з Польщі протягом 30 днів після закінчення строку дії чинного дозволу на перебування, а також протягом 30 днів після отримання остаточного рішення про відмову в праві на перебування. Іноземці з візами повинні виїхати з Польщі в останній день дії візи. Виїзд не є необхідним, якщо іноземець має інші підстави для перебування. Наприклад, громадянин України або Венесуели, термін дії дозволу на тимчасове проживання якого закінчився, може перебувати в Польщі ще 90 днів відповідно до положень про безвізовий режим. Крім того, він може подати заяву на тимчасове проживання протягом цього періоду. Це виняток з правил, оскільки, як правило, неможливо подати іншу заяву на тимчасове проживання у період, визначений для виїзду з Польщі.

Які наслідки порушення правил перебування?

Порушення правил перебування, виявлене контролюючим органом, завжди призводить до видачі рішення, що зобов'язує іноземця повернутися. Таке рішення може бути оскаржене у зверненні до керівника Управління у справах іноземців. До винесення остаточного рішення іноземець не повинен його виконувати (йому не потрібно виїжджати з Польщі). Найпоширеніші випадки приймання рішень про обов'язок повернутися пов'язані з порушенням правил про працевлаштування. Варто однак пам'ятати, що прикордонна служба не повинна видавати рішення, яке зобов'язує повернутися, іноземцю, який порушив правила працевлаштування в Польщі, якщо його важливі інтереси суперечать прийняттю такого рішення. Якщо, наприклад, вся родина іноземця проживає в Польщі, таке рішення не може прийматися. Такі рішення також не видаються стосовно осіб, які мають довгострокові дозволи, а також чоловіка/дружину громадян Польщі.

Чи іноземець може скористатися правом на перебування з гуманітарних причин?

Перш ніж видати рішення, яке зобов'язує іноземця повернутися, орган влади зобов'язаний розглянути, чи не порушує таке розпорядження положення Європейської конвенції про права людини та основоположні свободи та Конвенції Організації Об'єднаних Націй про права дитини. Якщо такий вид загрози реальний, орган зобов'язаний надати іноземцю дозвіл на перебування з гуманітарних причин. Права, що захищаються конвенціями, це: право на життя, гуманне поводження, заборона примусової праці, право на особисту безпеку, право на справедливий судовий розгляд неупередженим судом, заборона довільного позбавлення волі, заборона незаконного покарання, право на захист сімейного життя та необхідність захисту прав дитини.

7. Принципи надання захисту іноземцям на території Республіки Польща

Існує два основних типи міжнародного захисту, що надаються польською державою – статус біженця на підставі положень Женевської конвенції 1951 р. і положень ЄС, а також додатковий захист на підставі положень ЄС.

Статус біженця може бути наданий особі, яка перебуває за межами країни походження через переслідування або обґрунтований страх переслідування через расу, національність, релігію, політичні погляди та приналежність до певної соціальної групи. Іноземець також може стати біженцем, перебуваючи в безпечній країні, якщо через соціальні та політичні зміни в країні походження його повернення стає неможливим (біженець «на місці» (*sur place*)). Допоміжний захист може бути наданий особі, чиє життя, цілісність тіла, здоров'я, особиста безпека та свобода знаходяться під серйозною загрозою з приводу бойових дій або масових порушень прав людини внаслідок міжнародного чи внутрішнього конфлікту. Міжнародного захисту не може отримати особа, яка може безпечно переїхати в інший регіон своєї країни походження. Особа, яка потребує захисту, набуває право на роботу через шість місяців після подання заявки, якщо протягом цього часу не з її вини не прийнято жодного рішення. Для цього їй потрібно отримати довідку, що видається керівником Управління з питань іноземців. Особи, яким надано міжнародний захист, по суті мають такі ж права, як громадяни Польщі. Зокрема, вони можуть працювати без дозволу, возз'єднуватися з сім'єю, а також вільно провадити господарську діяльність. Додатково вони мають право на річну інтеграційну програму, що фінансується гміною, в якій вони проживають. Це дозволяє їм вивчати мову, здобувати освіту і професійні навички.

Куди звертатися за правовою допомогою у разі негативного рішення?

Іноземець, який отримав негативне рішення, має право на безкоштовну юридичну допомогу при поданні апеляційної скарги чи скарги на остаточне рішення. Управління з питань іноземців публікує перелік адвокатів та юрисконсультів, а також фондів та асоціацій, які надають таку допомогу за рахунок державного бюджету **1**.

Де подається заява на надання міжнародного захисту?

Заява на надання міжнародного захисту подається у місцевому відділенні або органі прикордонної служби **2**.

надання статусу біженця. З особою, яка подає таку заявку, проводять співбесіду з метою встановлення обставин та обґрунтування надання захисту. Під час судового розгляду вона також повинна надати будь-які докази шкоди і переслідування, яких вона зазнала. Разом із заявою іноземець здає свій паспорт керівнику Управління у справах іноземців.

Де можна подати апеляцію у разі негативного рішення?

Негативне рішення можна оскаржити у Раді з питань біженців протягом 14 днів з моменту отримання рішення, натомість остаточне рішення може бути оскаржене у Воєводському адміністративному суді у Варшаві протягом 30 днів з моменту отримання рішення. Подання такої скарги разом з проханням призупинити наслідки її виконання призупиняє виконання рішення доти, доки запит або скарга не будуть розглянуті. Тому іноземець не повинен виїжджати, якщо йому відмовлено у захисті.

Чи має іноземець право на фінансову допомогу?

Якщо іноземець не має коштів на утримання, він може скористатися правом на відповідну допомогу, яка надається у приймальних пунктах для біженців, або у вигляді еквівалента на проживання, що виплачується щомісяця. Голова Управління з питань іноземців також може наказати іноземцю перебувати у певному місці.

8. Тимчасові положення, пов'язані зі станом епідемії та епідемічною загрозою внаслідок поширення вірусу Sars-CoV-2

Положення, запроваджені спеціальним актом, спрямованим на покращення боротьби з епідемією, докорінно змінили правове становище іноземців, які проживають у Польщі. Іноземці, строк дії попереднього дозволу на проживання яких закінчився під час епідемії або епідемічної загрози, мають право подати нову заяву на тимчасове проживання не пізніше 30 днів після скасування епідемії або епідемічної загрози. До 30-го дня після припинення дії таких станів подовжено також усі інші форми прав на перебування, зокрема право на тимчасове проживання, візи та право на перебування за безвізовим режимом.

Дозвіл на роботу, строк дії якого закінчився під час епідемії, також було продовжено, якщо він стосується того самого роботодавця та поточної посади. Також було дозволено змінювати умови праці та оплати праці для іноземців без необхідності змінювати дозвіл, якщо ці зміни виникли внаслідок нормативних актів, що дозволяють скоротити робочий час, а також скорочувати інші види виплат внаслідок погіршення становища роботодавця через епідемію Covid-19.

Особи, які мали дійсні дозволи на роботу або зареєстровані заяви про виконання сезонних робіт не пізніше 13 березня 2020 року, мають право виконувати такі види робіт без необхідності отримувати новий дозвіл або реєструвати нову заяву.

9. Хто може допомогти в легалізації перебування

З 2016 року у Кракові реалізується програма "Відкритий Краків", мета якої - допомогти іноземцям інтегруватися у місцеве середовище. В рамках цієї програми було створено веб-сторінку чотирма мовами, де іноземці можуть знайти багато корисної інформації, у тому числі переклади будь-яких муніципальних процедур, з якими вони можуть зіткнутися, живучи в Кракові **3**.

1**2****3**

У рамках програми також було створено Краківський мультикультурний центр. У Центрі також діє Інформаційний пункт для іноземців. Тут ви можете, зокрема, отримати юридичну допомогу та інформацію **1**.

Іноземці можуть знайти всю необхідну інформацію щодо легалізації перебування на веб-сторінках Малопольського воєводства в Кракові **2**.

У Кракові також діють численні організації, метою яких є інтеграція, підтримка мультикультурного суспільства, національних меншин та іноземців, а також організації, що представляють спільноти мігрантів. Контактні дані деяких із них можна знайти за цією адресою: **3**.

Інші можна легко знайти за допомогою популярних пошукових систем Інтернету. У Кракові багато корисної інформації також можна знайти у соціальних мережах, які об'єднують діаспору іноземців та доброзичливих мешканців Кракова. Найбільша група такого типу – «Краківські експати» (Kraków Expats) у Facebook, яка об'єднує не тільки експатів, а й мігрантів з різним юридичним статусом, які проживають у Кракові.

POLSKI NIE TAKI OBCY

pobyć – mieszkanie, życie w kraju, np. w Polsce

obywatel – mieszka, żyje w kraju, np. w Polsce; ma paszport, legalny pobyt

cudzoziemiec = obcokrajowiec

zasady = reguły

ogólne = generalne

państwo = kraj, np. Polska, Białoruś, Niemcy itp.

zgodzić się = akceptować

zgoda, pozwolenie = akceptacja

INTERNACJONALIZMY - rozumiesz te słowa!

legalizacja

status

dokumenty, dokumenty identyfikacyjne

decyzja

rejestracja

termin

administracja

migrant

ekspata

wolontariusz

konsekwencje

legalny, nielegalny

wiza

rezydent

formularz

paszport

kwalfikacje

procedura

kontrola

kategoria

Jaki kolor ma Niebieska Karta UE?

1

2

3

Працевлаштування та підприємництво іноземців

1. Доступ до ринку праці в Польщі

Доступ до ринку праці визначається правовим статусом іноземця. Залежно від нього, доступ до ринку праці може бути необмежений (вільний) або обмежений, тобто іноземцю необхідно мати один з наступних документів:

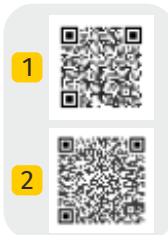
- дозвіл на роботу,
- зареєстровану заяву про доручення іноземцю виконання робіт,
- дозвіл на сезонну роботу.

Без дозволу на роботу можуть працювати:

- особи, на яких поширюється міжнародний захист, дозвіл на перебування з гуманітарних
- іноземці з дозволом на довгострокове перебування (постійне проживання + резиденти ЄС);
- громадяни ЄС, ЄЕЗ і Швейцарської Конфедерації (ШК), а також члени їх сімей;
- громадяни Туреччини після чотирьох років легальної роботи на території ЄС;
- іноземці, які користуються мобільністю управлінського персоналу, спеціалістів, стажерів, студентів і науковців;
- іноземці, які мають дозвіл на постійне проживання від моменту його видачі, дозвіл на перебування у зв'язку з навчанням у вищому навчальному закладі, веденням наукових досліджень, укладенням шлюбу з громадянами Польщі або ЄС, або іноземцями, які мають дозвіл на довгострокове перебування, у зв'язку із возз'єднанням сім'ї;
- іноземці, які мають карту поляка, іноземці, які подали заявку на постійне проживання або перебування довгострокового резидента ЄС, якщо раніше вони мали право працювати без дозволу, відповідно до наведених вище правових підстав.

Деякі особи можуть скористатися так званим суб'єктивним звільненням – перелік осіб, професій і видів робіт можна знайти у постанові Міністра праці та соціальної політики **1**.

Кожен роботодавець повинен підписати з іноземцем трудовий договір або цивільно-правовий договір (доручення або підряд) та надати працівнику копію контракту, перекладену зрозумілою для іноземця мовою. Працівник повинен знати умови праці та розмір винагородження. Якщо іноземець працює на повну ставку, його винагородження не може бути нижчою за мінімальну заробітну плату у Польщі. Це ж правило застосовується до мінімально допустимої погодинної ставки (наприклад, у разі договору на виконання робіт).

Хто може працювати на підставі заяви про доручення виконання робіт, зареєстрованої роботодавцем?

Така заява реєструється роботодавцем у Міському центрі зайнятості. Це стосується громадян Вірменії, Білорусі, Грузії, Молдови, Росії та України. Така юридична підстава дозволяє працювати в Польщі не більше 6 місяців у певному календарному році. Якщо іноземець хоче змінити роботу, новий роботодавець повинен зареєструвати нову заяву. Робочий час у даному календарному році зараховується спільно для кожного роботодавця.

Якщо іноземець працював у одного роботодавця мінімум три місяці, і роботодавець звернувся до закінчення строку дії заяви з проханням надати дозвіл на роботу на підставі трудового договору, іноземець може законно продовжувати роботу у такого роботодавця також після закінчення строку дії зареєстрованої заяви до видачі дозволу на роботу.

Чи може іноземець сам подати заявку на отримання дозволу на роботу?

Так, іноземець може одночасно подавати заявку на отримання дозволу на тимчасове проживання і роботу, в рамках однієї процедури. У такому випадку іноземець є заявником, а його роботодавець заповнює відповідний документ, який додається до заяви **2**.

Увага! Документ має бути підписаний особою, яка уповноважена представляти роботодавця. На жаль, цей вид процедури досить довготривалий. Протягом її розгляду неможливо розпочати роботу у даного роботодавця, якщо не зареєстровано заяву або не надано окремий дозвіл на роботу.

Які види договорів використовуються для працевлаштування працівника у Польщі?

Роботодавець наймає працівника на підставі Трудового кодексу (трудового договору) або Цивільного кодексу (договір на виконання робіт або договір підряду).

Чи може роботодавець подати заявку на отримання дозволу на роботу для працівника - іноземця?

Так. Така процедура є короткотривалою - зазвичай вона займає кілька тижнів, тому іноземець може швидше розпочати роботу в Польщі. Це також хороша альтернатива для тих іноземців, які, маючи інший вид дозволу на перебування, повинні отримати дозвіл на роботу в Польщі.

Основним видом дозволу на роботу для іноземців, які працюють у Польщі, є дозвіл типу А. Тип В видається членам органів управління компаній або уповноваженим особам, які у зв'язку із своїм бізнесом перебувають у Польщі протягом більше шести місяців. Для отримання обох видів дозволів роботодавець звертається у Воєводське управління і подає необхідні документи. Всю інформацію роботодавець може знайти тут: **1**.

Роботодавець повинен отримати довідку від старости про те, що він не може знайти працівника на місцевому ринку праці (не може знайти поляка чи іншого громадянина ЄС для працевлаштування на посаду, запропоновану іноземцю). Така довідка не потрібна, якщо:

- іноземець закінчив навчання у Польщі чи іншій країні ЄС протягом 3 років, що передують подачі заявки, або протягом такого періоду він постійно перебував у Польщі на підставі дозволу на перебування (віза, тимчасове проживання), або
- іноземець подає заявку на роботу, а його професія внесена до списку звільнених професій. Список тут: **2**.

Які обов'язки роботодавця за трудовим договором?

У разі працевлаштування на підставі трудового законодавства іноземець отримує повний захист при працевлаштуванні, згідно з положеннями трудового законодавства.

Обов'язки роботодавця:

- укласти з іноземцем письмовий договір та підтвердити йому умови праці та оплати праці протягом 7 днів з моменту працевлаштування,
- провести навчання, які необхідні на цій посаді, ознайомити з правилами безпеки та гігієни праці,
- регулярно, не пізніше 10 числа наступного місяця, виплачувати винагородження, надавати відпустку і лікарняні,
- сплачувати внески на медичне і соціальне страхування (пенсія за віком та інвалідністю).

Коли можна розірвати трудовий договір?

Трудовий договір можна розірвати у будь-який час за взаємною згодою сторін. Також можна попередити про розірвання договору (це право кожної зі сторін) - строк попередження може становити від двох тижнів до трьох місяців. У цей період працівник, якого не звільнено від виконання робіт, повинен працювати, а роботодавець повинен виплачувати йому винагородження.

Іноземець, якого несправедливо звільнили з роботи, або чий права порушено, а винагородження не виплачується, може звернутися до Суду з питань праці з позовом до роботодавця. Більш детальна інформація щодо цього доступна за посиланням: **3**.

Таке провадження звільнене від судового збору. Також можна подати скаргу до Національної інспекції праці **4**. Тоді інспектори перевірять, чи порушив роботодавець трудове законодавство, і дадуть йому конкретні рекомендації. Вони також можуть його оштрафувати.

Пам'ятайте, що дозвіл на роботу видається конкретному роботодавцю, на певну посаду, визначені в ньому мінімальні умови оплати праці та тривалості роботи. У разі будь-яких змін цих даних дозвіл на роботу необхідно змінити або отримати новий.

1**2****3****4****Що варто знати про працевлаштування за договором на виконання робіт або договором підряду?**

Працевлаштування на підставі цивільно-правових договорів дає більше свободи у формуванні робочого часу та місця роботи, але в той самий час забезпечує нижчий рівень захисту та відсутність адміністративного захисту. Основними формами працевлаштування є договір на виконання робіт/надання послуг та договір підряду.

Договір на виконання робіт вимагає від іноземця належної ретельності під час виконання робіт, натомість для договору підряду важливим є результат, про який сторони домовилися. Якщо іноземець був працевлаштований за цивільно-правовим договором, але виконував роботу, яка мала характер службового підпорядкування роботодавцю, роботу виконував у вказаному роботодавцем місці та протягом годин, встановлених роботодавцем, то іноземець може звернутися до Суду з питань праці, щоби встановити, що він перебував у трудових відносинах, а не відносинах виконання робіт чи підряду. Таке провадження звільнене від покриття процесуальних витрат.

Що можна зробити, якщо договір на виконання робіт схожий на трудовий договір, а роботодавець поводить себе нечесно?

Можна звернутися до цивільного суду. Якщо ваша претензія має грошовий характер і не перевищує 20 000 PLN, необхідно сплатити фіксовану суму судового збору між 30 і 500 PLN (залежить від суми позову). Якщо сума перевищує 20 000 PLN, то збір становить 5% вартості позову. Позовні заяви до 20 000 PLN подаються у дуже простій формі, яку можна заповнити на підставі інструкції, наведеній у цій формі **1**. Якщо іноземець був працевлаштований за цивільно-правовим договором, але виконував роботу, яка мала характер службового підпорядкування роботодавцю, роботу виконував у вказаному роботодавцем місці та протягом годин, встановлених роботодавцем, то іноземець може звернутися до Суду з питань праці, щоби встановити, що він перебував у трудових відносинах, а не відносинах виконання робіт чи підряду. Таке провадження звільнене від покриття процесуальних витрат.

2. Підприємництво іноземців

Принципи ведення господарської діяльності

Іноземець може стати підприємцем у Польщі та вести діяльність відповідно до положень, визначених спеціальним законом про участь іноземних підприємців в господарському обороті Польщі. На тих самих умовах, що й громадяни Польщі, підприємницьку діяльність можуть вести:

- громадяни ЄС та члени їх сімей,
- особи, які мають дозвіл на довготривале перебування, згоду на тимчасове проживання у зв'язку з навчанням, веденням наукових досліджень, возз'єднання з сім'єю,
- особи, які мають постійне проживання в іншій країні ЄС,
- особи, яким надано міжнародний захист, дозвіл на перебування з гуманітарних причин чи толерантне перебування,
- особи, які отримали дозвіл на тимчасове проживання у зв'язку з продовженням господарської діяльності на підставі внесення запису до Центрального обліку та інформації про господарську діяльність (індивідуальні підприємці),
- особи, які мають Карту поляка,
- особи, які користуються державними програмами підтримки підприємництва, **1**
- громадяни США.

Інші іноземці мають право вести господарську діяльність виключно у формі командитного товариства, командитно-акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, простого акціонерного товариства та акціонерного товариства, а також вступати до таких товариства чи набувати їх частки або акції.

Якщо іноземець є виключно акціонером товариства, він не веде господарської діяльності і реалізує виключно права з капіталу. Це означає, що він може перебувати в Польщі на підставі інших видів дозволів на перебування. Однак якщо він займає управлінську посаду в органах товариства, то це означає, що він веде господарську діяльність. Отже, якщо він перебуває у Польщі протягом періоду, що перевищує шість місяців на рік, то повинен отримати дозвіл на роботу типу В.

Реєстрація фірми

Фірму можна створити шляхом реєстрації в електронній системі, яку провадить Міністерство юстиції, або підписати договір компанії у нотаріуса. Перший спосіб не допускає індивідуалізації установчого договору компанії, оскільки він укладається згідно з нав'язаним шаблоном. Вартість реєстрації компанії становить 350 PLN у випадку електронної реєстрації і 600 PLN у випадку традиційної реєстрації. Інформацію про створення компанії необхідно обов'язково надати в Державний судовий реєстр. Мінімальний статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю становить 5000 PLN, акціонерного товариства – 100 000 PLN, а командитно-акційного товариства – 50 000 PLN.

Якщо іноземець починає вести підприємницьку діяльність у Польщі, він зобов'язаний розглядати це як основне джерело доходу та підставу свого перебування в Польщі. Це означає, що особа, яка провадить господарську діяльність, не може отримати дозвіл на тимчасове проживання та роботу, або "Блакитну карту ЄС". Однак вона може отримати дозвіл на інший вид роботи, отримавши дозвіл на роботу.

Товариство як платник податку на додану вартість Товариства, що ведуть діяльність у Польщі, є платниками ПДВ. Це означає, що у кожному виставленому рахунку-фактурі вони повинні нараховувати податок у розмірі, визначеному законодавством. У той же час, купуючи продукти та послуги, що становлять витрати на діяльність, вони можуть віднімати суму придбаного ПДВ від нарахованого. Різницю потрібно сплатити Податковому управлінню. У разі надлишку придбаного ПДВ податкова служба повертає надлишки на рахунок товариства.

Чи ведення господарської діяльності є підставою для отримання дозволу на проживання у Польщі?

Так, іноземець може отримати дозвіл на тимчасове проживання у зв'язку з веденням господарської діяльності. Така діяльність повинна відповідати наступним вимогам:

- поріг щорічного доходу має у дванадцять разів перевищувати розмір середньої місячної заробітної плати у воєводстві, де іноземець подає заявку на дозвіл, або
- іноземець працевлаштовує принаймні дві особи з польським громадянством або іноземців, яким не потрібен дозвіл на роботу, тривалість працевлаштування становить не менше 12 місяців, на повну ставку, з мінімальною заробітною платою, або
- іноземець доведе, що у нього є засоби для виконання вищенаведених умов у майбутньому, або що він здійснює заходи, які дозволяють виконувати ці умови в майбутньому, зокрема сприяє зростанню інвестицій, передачі технологій, впровадженню корисних інновацій або створенню робочих місць.

Іноземці, які не відповідають цим умовам, можуть вести господарську діяльність у Польщі на підставі візи, або на умовах, що застосовуються до громадян Польщі, якщо вони мають таке право.

Чи може товариство, зареєстроване іноземцем, придбати нерухомість?

Товариство, зареєстроване іноземцем у Польщі, є суб'єктом законодавства ЄС і відповідно може купувати нерухомість у Польщі без дозволу Міністра внутрішніх справ.

Де я можу знайти допомогу як підприємець?

Деякі неурядові організації надають допомогу у створенні товариств, веденні підприємницької діяльності та управлінні. Ви також можете отримати підтримку від муніципальних установ - Пункту обслуговування підприємців міста Кракова. У цьому пункті працюють особи, які володіють польською, українською та російською мовами **1**.

POLSKI NIE TAKI OBCY

praca = aktywność profesjonalna
 pozwolenie na pracę = zgoda, akceptacja
 działalność gospodarcza = indywidualny biznes, firma
 pensja, wynagrodzenie = pieniądze za pracę (w Polsce dostajesz co miesiąc)
 pensja, wynagrodzenie netto = pieniądze „na rękę”, bez podatku

zawód = profesja
 przedsiębiorca = biznesmen
 umowa (o pracę) = kontrakt
 podatek = pieniądze dla fiskusa

INTERNACJONALIZMY... i jesteś w domu

mobilność
 biznes
 sukces

kwalfikacje
 profesjonalny
 innowacje

transfer
 technologie

Minimalne wynagrodzenie za pracę w 2021 r. - 2 800 zł brutto (prognoza na rok 2022 - 3 000 zł brutto)
 Minimalna stawka za godzinę w 2021 roku - 18,30 zł brutto.

1

Безпека в Кракові

1. Правила суспільного життя. Муніципальна поліція

Кожен мешканець Кракова має однакові обов'язки, передбачені законом та нормами правопорядку, що діють на території даної гміни. Згідно з основними правилами суспільного співіснування, кожен мешканець Кракова зобов'язаний:

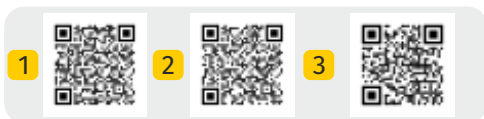
- дотримуватися «тихої години» між 22.00 та 7.00,
- не смітити на вулиці та прибирати за своїм псом,
- не нищити об'єктів громадського простору (утримуватися від актів вандалізму, малювання закарлюк на стінах),
- дотримуватися правил дорожнього руху та правил паркування (зокрема оплачувати паркування в зонах платного паркування),
- сортувати сміття,
- дотримуватися правил поведінки, передбачених в історичних місцях (правил, що діють в національних парках на території міста).

За дотриманням наведених вище правил у Кракові слідкує муніципальна поліція (пол. Straż Miejska). Викликати представників муніципальної поліції можна тут: **1**.

2. Захист громадян та мешканців. Поліція

За захист громадян та мешканців, а також їх здоров'я, життя та майна відповідає поліція. Кожен іноземець, який став жертвою злочину, має право повідомити про такий випадок у поліцію та вимагати притягнення винного до відповідальності. Під час оформлення звернення він має право на присутність перекладача. Поліція не має права відмовити у прийнятті заяви. Особі, яка повідомить про злочин, представники поліції нададуть інформацію про права даної особи та про подальший перебіг провадження. Дана інформація надається у письмовому вигляді та повинна бути перекладена даній особі перекладачем. Якщо іноземця звинувачено у злочині або правопорушенні, він має право бути опитаним у присутності перекладача, має право на адвоката або правника, а також право зв'язатися з родичами та відмовитись від надання пояснень. Якщо даній особі пред'явлено звинувачення, їй буде надано роз'яснення щодо її прав та обов'язків як підозрюваного. Дана інформація повинна бути перекладена перекладачем. Вся важлива інформація щодо поліції знаходиться тут: **2**.

У Кракові знаходяться чотири парки культурної спадщини: Парк культури Старе місто (пол. Park Kulturowy Stare Miasto), Парк культури Нова Хута (пол. Park Kulturowy Nowa Huta), Парк культури Казімеж разом із Страдомом (пол. Park Kulturowy Kazimierz ze Stradomem) і Парк культури Подгуже і Кшемьонкі (пол. Park Kulturowy Podgórze z Krzemionkami). У межах парків культурної спадщини часто-густо знаходяться важливі історичні пам'ятки, деякі з яких занесені до списку ЮНЕСКО, отже підлягають особливому захисту.

У Кракові знаходиться вісім комісаріатів поліції. Зголошення необхідно подавати у тому районі, в якому стався злочин.

3. Насилля в родині. Блакитна карта та Блакитна лінія

Поліція також надає захист особам у разі домашнього насильства і зобов'язана втрутитися та надати так звану «Блакитну карту». «Блакитна карта» - це спеціальний план допомоги потерпілому. Жертва домашнього насильства також може скористатися з так званої «Блакитної лінії». Інформація кількома іноземними мовами доступна тут: **3**.

Кожен, хто має проблеми з домашнім насильством, може отримати безкоштовну допомогу у вигляді:

- медичної, психологічної, юридичної, соціальної, професійної та родинної консультації;
- кризового втручання та підтримки;
- захисту від насильства (напр. заборона особі, яка чинить насильство, користуватися квартирою, в якій проживають інші члени сім'ї, а також заборона контакту та наближення до потерпілої особи);
- забезпечення безпечного притулку у спеціалізованому центрі підтримки жертв домашнього насильства;
- медичного огляду для визначення причин та виду травм, пов'язаних із застосуванням насильства в сім'ї, та видачі медичної довідки;
- надання особі, що постраждала від домашнього насильства, яка не має юридичних прав на приміщення, в якому проживає спільно зі зловмисником, допомоги в отриманні помешкання.

Наведені вище завдання виконують спеціальні центри підтримки жертв. Їх список тут: **1**.

4. Важливі номери екстрених служб

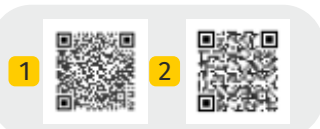
Ознайомтесь, коли можна, а коли не варто дзвонити за номером **112**: **2**

Окрім номеру 112 можна також скористатися номером: **999** – швидка допомога: у випадках, коли необхідна медична допомога (загроза здоров'ю та життю),

998 – рятувальна служба: якщо необхідна допомога пожежної служби (пожежа, ДТП, кіт на даху чи в колодязі),

997 – поліція: якщо пригода має кримінальний характер.

У разі надзвичайної ситуації, загрози чи небезпеки зателефонуйте за безкоштовним номером 112. Це можна зробити навіть, якщо у вашому телефоні немає SIM-картки.

5. Невідкладна медична допомога та медична допомога в період свят

Якщо стався нещасний випадок або виникла потреба в медичному втручанні (наприклад, серед ночі), слід звернутися до одного з відділень швидкої медичної допомоги Кракова (пол. SOR) – у Кракові тринадцять таких відділень. Їх адреси можна знайти тут: **3**.

Якщо вам потрібна медична допомога, але ваш стан не є критичним, можна скористатися з так званої нічної та святкової медичної допомоги. Нічна та святкова медична допомога - це основні медичні послуги, які надаються з понеділка по п'ятницю з 18.00 до 8.00 наступного дня та цілодобово у вихідні дні. Перелік закладів, які надають допомогу можна знайти тут: **4**.

Чи послуги SOR або медичної допомоги у святкові дні є платними?

Ви можете безкоштовно користуватися цими формами медичної допомоги (вам не потрібно платити за прийом), якщо у вас є медичне страхування. Таке страхування мають особи, які працюють за трудовим договором, договором на виконання робіт, за агентським договором або договором про надання послуг, а також особи, які провадять господарську діяльність. Діти також мають медичне страхування до початку навчання, учні, студенти, фермери, духовенство, пенсіонери та безробітні, зареєстровані у повітовій службі зайнятості. Однак, при відсутності такого страхування, доведеться оплатити візит.

Чи у Кракові безпечно?

Безперечно – ТАК! Тут ви можете відчувати себе в безпеці, однак, слід бути обачним – все, звичайно, залежить від ситуації.

Краків реалізує програму „Безпечний Краків” – тут можна знайти більше інформації щодо окремих розділів даної програми: **5**.

У Кракові ведеться відеоспостереження – більш детально тут: **6**.

Зі статистичними даними щодо безпеки, можна ознайомитися на інтернет-порталі Управління статистики (дані стосуються Малопольського воєводства): **7**.

Можна також ознайомитися з міським звітом, опрацьованим на базі дослідження безпеки у Кракові, який доступний за посиланням: **8**.

Організація основних аспектів життя

1. Оренда квартири

Робити перші кроки у новому місці завжди нелегко. Перш ніж почати займатися низкою офіційних справ, слід подбати про місце проживання. Шукати квартиру можна самостійно або через посередника. Якщо ви не хочете сплачувати додаткову комісію, звертайте увагу на оголошення із заголовком «безпосередньо від власника» або «без посередників». Популярні Інтернет-сторінки, де можна шукати пропозиції: gumtree.pl **1**, olx.pl **2**, otodom.pl **3**.

Користування послугами агентства з нерухомості передбачає додаткову оплату послуг агента/агентки, комісія зазвичай дорівнює орендній платі за один місяць. Варто також порадитися з цього питання з іншими іноземцями, які вже живуть у Кракові, наприклад у групі «Краківські експати» у Facebook: **4**.

Квартиру можна орендувати на певний або невизначений термін. Але в останньому випадку, якщо договір не передбачає інше, його можна розірвати з відповідним терміном попередження (зазвичай 1-6 місяців). У договорах, укладених на певний період, тобто до певної дати, розірвання договору до його закінчення можливе лише за згодою власника або, якщо це було передбачено договором.

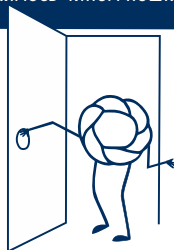
2. Обов'язкова реєстрація місця проживання

Реєстрація – це визначення адреси постійного або тимчасового проживання, що включає відомості про населений пункт, вулицю, номер будинку і/або номер квартири. Реєстрація місця проживання є обов'язковою як для громадян Польщі, так і для іноземців. Громадяни інших країн-членів Європейського Союзу повинні зареєструватися, якщо вони перебувають у Польщі більше 3 місяців. Для іноземців з інших країн цей строк становить 30 днів. У Кракові особисто зареєструватися можна за адресою: площа Усіх Святих, 3-4, 31-004, Краків (pl. Wszystkich Świętych 3-4, 31-004 Kraków), або онлайн на Інтернет-сторінці: **5** Детальну інформацію щодо процедури можна знайти за посиланням: **6**.

Яка різниця між тимчасовою і постійною реєстрацією?

Постійна реєстрація означає, що ми збираємося постійно перебувати за вказаною адресою. Натомість тимчасова реєстрація означає тимчасову зміну проживання з припущенням, що після певного періоду ми повернемося до свого постійного місця проживання.

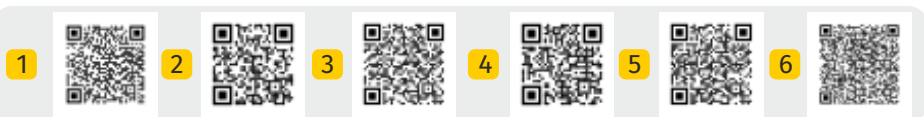
- **Орендар (пол. najemca)** – особа, яка винаймає в когось квартиру для проживання.
- **Орендодавець (пол. wynajmujący)** – особа, яка здає комусь квартиру, зазвичай власник нерухомості.
- **Орендна плата (пол. czynsz)** – місячна плата за оренду квартири (гроші, що передаються орендодавцеві).
- **Оплата за утримання будинку (пол. czynsz do administracji)** – місячна плата, яку необхідно сплачувати управлінській компанії або ОСББ. Містить аванс і оплату за послуги, зв'язані з користуванням квартирою, наприклад за воду та вивезення сміття.
- **Комунальні послуги (пол. media)** – плата за електричний струм, воду і газ.
- **Депозит (пол. kaucja)** – гроші, що сплачують орендодавцю як заставу на випадок, якщо орендар якимось чином пошкодить орендовану квартиру.

3. Універсальна електронна система реєстру населення (PESEL)

Номер PESEL – це одинадцятизначний цифровий символ, що дозволяє легко ідентифікувати особу. Номер PESEL містить дату народження, порядковий номер, позначення статі і контрольну цифру. Номер PESEL автоматично надається комуною при реєстрації на постійне або тимчасове проживання громадянам Польщі або іноземцям, які отримали:

- право на постійне проживання або дозвіл на постійне проживання,
- дозвіл на перебування довгострокового резидента Європейського Союзу,
- статус біженця, додатковий захист або притулок,
- згоду на толерантне перебування,

- тимчасовий захист,
- згоду на перебування з гуманітарних причин.

У разі виникнення проблем з оформленням реєстрації кожен іноземець може отримати також номер PESEL, подавши заяву до управління гміни. Детальну інформацію щодо процедур можна отримати за посиланням: **1**.

Увага: Номер PESEL потрібен, зокрема, для запису до лікаря!

Де можна подати заяву на отримання номеру PESEL у Кракові?

В залежності від місця проживання, це можна зробити за наступними адресами:

Райони з I по VII – ul. Aleja Powstania Warszawskiego 10, 31-541 Kraków,

Райони з VIII по XIII – ul. Wielicka 28a, 30-552, Kraków,

Райони з XIV по XVIII – ul. Osiedle Zgody 2, 31-949, Kraków.

Де можна знайти додаткову інформацію?

Варто ознайомитися зі сторінками: **2 3**.

4. Громадський транспорт у Кракові

Міський громадський транспорт Кракова найкращий у Польщі, а у світі займає 9 місце. Пасажири цінують його за надійність, чистоту і пунктуальність. Територія, де курсують автобуси та трамваї, поділена на 3 зони: **I квиткова зона** – охоплює територію гміни Місто Краків, а **II і III квиткова зона** – територію міст і гмін, що долучилися до співпраці.

Переміщення Краковом полегшує мобільний додаток: **4** Уся необхідна інформація натомість (у тому числі розклад руху і вартість квитків) доступна на офіційній сторінці Краківського міського транспортного підприємства **5**.

Квитки на міський громадський транспорт поділяються на дві категорії: звичайні (100% вартості) і пільгові (50% вартості). На пільгові квитки мають право, зокрема: студенти, учні, пенсіонери по віку, пенсіонери по інвалідності, особи з інвалідністю. Детальну інформацію можна знайти за посиланням: **6**.

Крім одноразових квитків, є можливість придбання абонементів: місячних, двомісячних, тримісячних або на півроку. Абонементи продаються на один або всі маршрути громадського транспорту. Власники **Краківської картки** отримують додаткові 20% знижки на абонементи.

Білету можна придбати в автоматах для продажу квитків, що знаходяться в автобусах, трамваях, на зупинках, або в пунктах продажу за адресою:

ul. Powstańców Wielkopolskich 6

09:00 - 17:00

ul. Podwale 3/5

11:00 - 19:00

os. Centrum D bl. 7

11:00 - 19:00

ul. Krowoderskich Zuchów 8a

11:00 - 19:00

Pętla autobusowa MPK Dworzec Główny Wschód, ul. Pawia 5a

11:00 - 19:00

Що означають номери автобусних маршрутів?

Щоби бути впевненим, що ви сіли в правильний автобус, необхідно знати принцип нумерації автобусних маршрутів. У першій зоні діють наступні позначення:

- **1xx** – звичайні денні маршрути,
- **4xx** – додаткові денні маршрути,
- **5xx** – прискорені денні маршрути,
- **6xx** – нічні маршрути,
- **7xx** – замісні маршрути.

Приміські автобусні маршрути мають номери:

- **2xx** – звичайні денні маршрути,
- **3xx** – прискорені денні маршрути,
- **9xx** – нічні маршрути.

1

2

3

4

5

6

5. Краківська картка

Краківська картка – це елемент рекламної та соціальної політики Кракова, мета якої – забезпечити розвиток і збільшити доступність до міського громадського транспорту та культурного надбання, а також збільшити доходи міста від податку на доходи фізичних осіб. Користуватися Краківською картою можуть особи, які мають реєстрацію постійного місця проживання на території Кракова і сплачують податок на доходи фізичних осіб в Кракові. Заявку можна подати на Інтернет-сторінці **1** і в пунктах продажу квитків на міський транспорт АТ «Краківського міського транспортного підприємства» у Кракові.

Маючи Краківську картку, можна користуватися системою знижок і пільг. Власники картки з Лайконином купують абонементи з 35% знижкою: ціна звичайного квитка на один маршрут становить 69 PLN, а для власників Краківської картки – 45 PLN; звичайний квиток на два маршрути коштуватиме після впровадження змін 89 PLN, а з Краківською картою – 58 PLN; звичайний мережевий коштує – 106 PLN, для мешканців з Краківською картою – 69 PLN.

Хто має пред'явити декларацію ПДФО (пол. deklaracja PIT), щоби мати можливість отримати статус Краківської картки?

Розрахунок ПДФО потрібен особам, які не мають реєстрації постійного місця проживання у Кракові.

Що потрібно пред'явити, щоби подати заявку на Краківську картку?

Необхідно пред'явити:

- першу сторінку декларації ПДФО зі штампом Податкової служби (вхідним штампом) або з підтвердженням про її отримання, із застереженням, що у випадку ПДФО 40А штамп / підтвердження отримання не вимагається,
- першу сторінку ПДФО з офіційним підтвердженням отримання цієї декларації,
- довідку з Податкової служби.

6. Водійське посвідчення

Закордонне водійське посвідчення дійсне протягом 6 місяців з моменту отримання дозволу на тимчасове чи постійне проживання, потім необхідно замінити документ на польський **2**. Якщо автомобіль привезений з-за кордону, його необхідно якомога швидше зареєструвати у Польщі **3**. Щоби безпечно переміщатися автомобілем, необхідно мати вищезгадане водійське посвідчення, поліс страхування цивільно-правової відповідальності і дійсний технічний огляд автомобіля.

7. Зони платного паркування у Кракові

У Кракові діють зони платного паркування, це означає, що в центрі міста та довкола нього за паркування автомобіля доведеться заплатити. Актуальну інформацію щодо вартості паркування та мапу зон можна знайти за посиланням: **4**.

Увага! Нові правила забороняють використання будь-яких електронних пристроїв на пішохідному переході! У свою чергу, водій зобов'язаний зупинити автомобіль, якщо бачить, що пішохід наближається до пішохідного переходу.

Що таке паркомат і як ним користуватися?

Паркомат – це автомат, за допомогою якого можна оплатити за паркування. Автомати, що продають квитки, приймають монети 1 PLN, 2 PLN і 5 PLN (автомат не видає решти!) та безконтактні картки типу PayPass, PayWave у наступних секторах: A2, A4, B6, B12, B20, C5, C10, C15 – всі паркомати; A3, A13, C7, C8, C9, C16, C21, C22 – окремі пристрої. Також можна користуватися додатком: **5 6 7**.

Якщо телефон зареєстрований на іноземний номер, можна користуватися наступними додатками: **8** (тут можна зареєструватися через електронну пошту), **9 10**.

4

5

6

7

8

9

10

Здоров'я та доступ до медичних послуг

1. Служба охорони здоров'я в Польщі

Система охорони здоров'я у Польщі базується на моделі медичного страхування. Це означає, що кожна застрахована особа може безкоштовно користуватися медичними послугами у державних установах. Основним джерелом фінансування системи є внески на так зване медичне страхування. Для осіб, що працюють, сплата внесків є обов'язковою. Внески становлять 9% від доходу кожного працюючого громадянина та мешканця. Грошові внески надходять до Національного фонду охорони здоров'я (пол. NFZ). Це означає, що будь-яка особа, застрахована в Національному фонді охорони здоров'я (NFZ), може користатися послугами державних медичних установ. Безробітна особа, зареєстрована в Службі зайнятості, зберігає за собою право на безкоштовні медичні послуги, оскільки внесок на обов'язкове медичне страхування сплачує повітова Служба зайнятості. Є також можливість застрахуватися добровільно. Підводячи підсумок: існує два види загального медичного страхування - обов'язкове та добровільне.

2. Обов'язкове медичне страхування

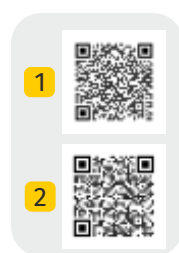
Медичне страхування є обов'язковим, якщо особа:

- працює в Польщі,
- навчається у Польщі,
- провадить власну господарську діяльність,
- отримує ренту, пенсію або зареєстрована як безробітна.

Зголошення щодо медичного страхування надсилає платник внесків до Національного фонду медичного страхування:

- роботодавець (у випадку працівника),
- служба зайнятості (у випадку безробітного),
- школа / навчальний заклад (у випадку учня / студента).

УВАГА!
Якщо особа провадить власну господарську діяльність, повинна самостійно зголоситися до фонду медичного страхування!

3. Добровільне медичне страхування

Якщо особа не підлягає обов'язковому медичному страхуванню, вона може обрати добровільне медичне страхування та самостійно сплачувати щомісячні внески. Так діють, наприклад, особи, які підписали договір підряду. Добровільне медичне страхування надається на підставі договору на невизначений термін. Якщо особа бажає застрахуватися, щоб мати вільний доступ до послуг державних медичних установ, вона повинна подати письмову заяву. Як це зробити? Слід звернутися до воєводського відділення NFZ, заповнити заяву щодо отримання добровільного медичного страхування та підписати два екземпляри договору. Важливо пам'ятати: необхідно при собі мати документ, що засвідчує особу та документ, що містить інформацію про останній період страхування (напр. довідка з місця роботи, що підтверджує сплату внесків на медичне страхування). Після підписання договору слід звернутися до відділу або інспекції Управління соціального страхування (пол. ZUS), щоб скласти відповідні документи: ZUS ZZA (Зголошення щодо медичного страхування) і, якщо особа зголошує членів сім'ї, форму ZUS ZCNA (Зголошення інформації щодо членів родини з метою отримання медичного страхування).

Інформацію про те, як це зробити, та форму заяви можна знайти тут: **1**.

Добровільне медичне страхування може бути чудовим рішенням для іноземців, які проживають у Польщі і, які не підлягають обов'язковому медичному страхуванню. Інформацію, щодо категорій осіб, які підлягають добровільному медичному страхуванню можна знайти тут: **2**.

УВАГА!
Якщо особа не була застрахована протягом більш ніж 3-х місяців, необхідно буде внести додаткову оплату під час підписання договору!

Коли можна скористатися правом застрахованої особи?

З моменту реєстрації медичного страхування. Даний закон не має зворотної сили.

Що робити, якщо немає підстав для отримання обов'язкового медичного страхування?

Якщо ви живете в Польщі і не маєте загального медичного страхування, ви можете скористатися добровільним страхуванням. Ознайомтеся з інформацією у розділі 3.

Чи можна застрахувати членів своєї родини?

Якщо члени вашої родини не мають підстави бути застрахованими (напр. вони не працюють), ви повинні зголосити їх (за це не стягується оплата). З цією метою повідомте платника внесків (напр. вашого роботодавця) про це під час підписання договору або протягом 7 днів від моменту виникнення обставин, які спричинили необхідність такого зголошення (напр. якщо один із подружжя втрачає роботу).

Ви можете подати заяву на страхування:

- дітей:
 - > без вікових обмежень (якщо дитина має довідку про значні обмеження життєдіяльності),
 - > віком до 18 років (якщо дитина не продовжує навчання),
 - > віком до 26 років (якщо дитина продовжує навчання в школі або вищому навчальному закладі),
- одного з подружжя (чоловіка, дружини);
- батьків/дідуся, бабусю, якщо проживаєте разом із ними.
-

Якими є мої права як пацієнта?

Якщо ви застраховані, то маєте право на безкоштовне лікування. Маєте право на вичерпну та об'єктивну інформацію про ваш стан здоров'я та запропоноване лікування, його результати, можливі ускладнення та можливі наслідки, у випадку його переривання. Ви маєте право дати згоду або заперечити проти запропонованого лікування. Наприклад, ви можете не погодитися з запропонованою операцією або обстеженням.

Під час візиту у лікаря ви маєте право на присутність когось із ваших близьких (члена сім'ї чи друга). Присутність інших людей (наприклад: студентів-медиків) під час огляду вимагає вашої усвідомленої згоди (змушення до надання згоди, напр. лікарем, є незаконним!).

Слід пам'ятати про зголошення членів родини, які не підлягають іншим видам медичного страхування. Сума внесків не збільшиться.

4. електронна платформа першого контакту

Якщо вам терміново потрібна медична консультація іноземною мовою, скористайтесь Телеплатформою першого контакту!

Зателефонуйте за номером: 800 137 200.

Телеплатформа першого контакту (ТРК) діє у період, коли не працюють основні медичні установи (POZ), тобто:

- від понеділка до п'ятниці з 18:00 до 8:00 наступного дня
- у суботи та неділі, а також інші вихідні дні, з 8:00 до 8:00 наступного дня.

Скористатися ТРК можна у випадку раптової хвороби або раптового погіршення стану здоров'я в період часу, коли не працюють основні медичні установи POZ. У рамках телеплатформи можна скористатися порадою лікаря, медичної сестри або акушерки чотирма мовами: польська, англійська, російська та українська.

УВАГА!

Діти віком до 16 років можуть скористатися медичними послугами лише за згодою та у присутності батьків. Саме батьки вирішують питання, що стосуються лікування дитини. Виняток становить стан, що загрожує життю - у такій ситуації лікар рятує життя дитини без згоди та відома батьків.

ТРК

TELEPLATFORMA PIERWSZEGO KONTAKTU

800 137 200

Як можна викликати невідкладну допомогу?

Якщо необхідна невідкладна допомога у випадку загрози вашому життю або життю іншої особи, можна повідомити про це на один із двох екстрених номерів: **999** або **112**.

УВАГА!

Не викликайте швидкої допомоги при захворюваннях та подіях, які не становлять раптової загрози для здоров'я та життя!

УВАГА!

Не кладіть трубки, не переривайте зв'язок, доки диспетчер не закінчить розмови. Екстрені дзвінки безкоштовні - ви не оплачуватимете розмови, скільки б вона не тривала.

Як виглядає розмова з диспетчером? Чи диспетчер розмовляє лише польською?

Диспетчер повинен отримати найважливішу інформацію, щоб мати змогу ефективно допомогти, тому він запитає вас:

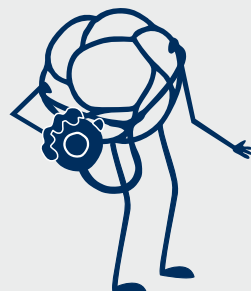
- Що трапилося?
- Де це трапилося?
- Скільки потерпілих осіб?
- У якому стані знаходиться потерпіла особа? Чи рухається? Чи дихає?
- Як звати потерпілу особу (ім'я та прізвище)? Скільки їй років?
- Як ваше прізвище?
- Ваш номер телефону? (телефонний зв'язок із вами може полегшити швидкій допомозі пошук адреси або найкоротшого шляху до місця)
- Чи хтось чекатиме на приїзд швидкої допомоги?

Диспетчер розмовляє не лише польською. До нього можна звернутися англійською мовою, а також іншими іноземними мовами. Звичайно, може статися, що диспетчер не знатиме вашої мови. У такій ситуації не втрачайте надії – диспетчер пройшов спеціальну підготовку і зробить усе можливе для надання ефективної допомоги.

У яких випадках можна викликати швидку допомогу?

Це дуже відповідальне рішення – не належить телефонувати, якщо немає такої потреби. Варто вирішити, чи ситуація справді є поважною. Якщо так, не слід вагатися та потрібно набрати номер виклику швидкої допомоги. Необхідно обов'язково зробити це у ситуації, що загрожує життю, наприклад:

- втрата свідомості,
- порушення свідомості,
- травми внаслідок дорожньо-транспортної пригоди,
- дуже висока температура з судомами і/або симптомами, які зазвичай не виступають у даної особи під час високої температури,
- зупинка серця,
- гострий біль в грудній клітині або гострий біль живота,
- судоми,
- порушення серцевого ритму,
- сильна задишка,
- стійке блювання, особливо, якщо воно містить кров,
- масивні кровотечі з нижніх відділів шлунково-кишкового тракту,
- масивна вагінальна кровотеча,
- швидкі пологи,
- гостра та підвищена алергічна реакція (висипання, задишка) внаслідок прийняття ліків,
- укусу ядовитої тварини,
- медикаментозне отруєння, отруєння хімічними засобами або газом, проковтування їдкої речовини,
- обширні опіки,
- тепловий удар,
- переохолодження організму,
- ураження струмом,
- утоплення,
- удушення,
- агресія, викликана психічним захворюванням,
- проба самогубства,
- падіння з висоти,
- серйозна рана внаслідок травмування,
- травмування нижніх кінцівок, що унеможливує пересування.

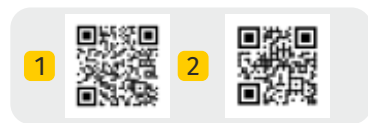
5. Інтернет-портал для пацієнтів

Інтернет-портал для пацієнтів (пол. Internetowe Konto Pacjenta (IKP)) – завдяки реєстрації на порталі можна отримати доступ до особистої інформації щодо:

- власних електронних рецептів, скерувань та лікарняних,
 - призначених вам медичних виробів та ліків (з інформацією про суму покриття частини вартості),
 - фінансової допомоги (з поданням сум), яку надано в рамках NFZ,
 - прав на медичне обслуговування (чи є право і на якій підставі),
 - розмір внеску на медичне страхування,
 - медичних установ, до яких можна звернутися за лікуванням,
 - доручення на отримання вашої медичної документації, виданого вами близьким особам,
 - згоди, наданої з приводу лікування,
 - медичних довідок, виданих у період хвороби чи декретної відпустки.
- Завдяки ІКР можна також:
- отримати рецепт на ліки без необхідності візиту до лікаря (у випадку продовження лікування),
 - отримати рецепт від медичної сестри чи акушерки – як після звичайного візиту, так і після консультації за посередництвом телепоради (на відстані),
 - подати заяву на отримання Європейської картки медичного страхування (пол. Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego (EKUZ)),
 - уповноважити іншу особу до доступу до медичної інформації та відомостей щодо стану вашого здоров'я.

Зареєструватися на порталі ІКР можна за посиланням: **1** .

Актуальна інформація щодо медичного обслуговування в Польщі доступна на інтернет-порталі Міністерства здоров'я та Національного фонду здоров'я (польською мовою): **2** .

POLSKI NIE TAKI OBCY

Ważne antonimy, które decydują o twojej sytuacji:

publiczny (gratis) – niepubliczny (musisz płacić)

np. publiczna służba zdrowia vs. prywatne gabinety lekarskie

ubezpieczony – nieubezpieczony

np. pacjent ubezpieczony leczy się za darmo (gratis, bezpłatnie) vs. pacjent nieubezpieczony musi płacić za leczenie

zatrudniony – bezrobotny

np. osoba zatrudniona jest ubezpieczona przez firmę vs. osoba bezrobotna może być ubezpieczona przez urząd pracy

dobrowolny (nieobowiązkowy) – obowiązkowy

np. ubezpieczenie zdrowotne jest obowiązkowe jeśli pracujesz vs. jeśli nie pracujesz, możesz zdecydować się na ubezpieczenie dobrowolne (nieobowiązkowe)

czas określony – czas nieokreślony

np. umowa o pracę albo umowa ubezpieczenia nie ma terminu finalnego, ma czas nieokreślony vs. umowa obowiązuje od... do... (ma czas określony)

płatny – bezpłatny

np. leczenie w prywatnej klinice (w prywatnym gabinecie lekarskim) jest płatne vs. leczenie w publicznym szpitalu jest bezpłatne

ОСВІТА ДЛЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

1. Учень має право... та обов'язок

Незалежно від того, звідки дитина родом і чи знає польську мову, вона має право ходити до школи та повинна ходити до школи або навчатися (повинна вчитися, але не обов'язково в школі):

- шестирічна дитина в рамках підготовки до школи протягом одного року ходить до дитячого садочку або до школи (так звана «зерувка»),
- діти та молодь віком 7-15 років повинні навчатися у початковій школі,
- молодь віком 15-18 років повинна навчатися в учбових закладах (ліцей, технікум або професійне училище) чи за межами учбового закладу (напр. професійна підготовка у роботодавця).

На всій території Польщі діють однакові законодавчі акти щодо освіти дітей та дорослих.

Ст. 70 Конституції Республіки Польща:

- кожен має право на освіту,
- навчання до 18 років є обов'язковим,
- навчання у державних школах є безкоштовним.

2. Обов'язкове навчання та освіта

вік	обов'язкове/а		де
	навчання у школі	освіта	
3-5	ні	ні	має право ходити до державного та недержавного дитячого садочку
6	так	так	у дитячому садочку або школі (річна підготовка до школи, так звана «зерувка»)
7-15	так	так	у загальноосвітній школі (державній або недержавній)
16-18	ні	так	у державному або недержавному учбовому закладі (у ліцеї, технікумі або професійному училищі) або позашкільна форма навчання (напр. професійна підготовка в роботодавця)
18+	ні	ні	має право продовжувати навчання у державній або недержавній середній школі

3. Етапи навчання

Діти віком 0-3 років

Система освіти охоплює дітей починаючи з 3-річного віку. Діти до 3-х років можуть відвідувати ясла та дитячі клуби, котрі не належать до системи освіти, є необов'язковими та платними.

Діти віком 3-5 років: рання освіта та опіка (дошкільна освіта)

Дитина у віці 3-5 років не зобов'язана відвідувати дошкільний заклад освіти, але має на це право у своїй гміні, якщо її батьки вирішать скористатися такою можливістю. Дошкільна освіта здійснюється в таких закладах, як:

- дитячі садочки,
- дошкільні відділи при початкових школах,
- центри дошкільної освіти,
- пункти дошкільної освіти.

Дитина віком 6 років

Шестирічна дитина має обов'язок відвідувати школу. Це означає, що у школі або дитячому садочку вона обов'язково проходить дошкільну підготовку (так звана «зерувка»).

Навчання в державних учбових закладах є безкоштовним, а під час прийому документів обов'язковою умовою є доступність (школа доступна кожному). Близько 90% навчальних закладів у Польщі є державними. Навчання у недержавному навчальному закладі майже завжди є платним (оплачується внесок – так зване «чесне»), а під час прийому документів навчальний заклад може встановити певні вимоги (напр. оплата «чесного»). Близько 10% навчальних закладів Польщі мають недержавну форму власності.

Скільки коштує дитячий садочок для дитини віком 3-5 років?

Державний дитячий садок (самоврядний)	Недержавний дитячий садок
З 8.00 до 13.00 перебування безкоштовне. Кожна наступна година коштує 1 злотий.	Батьки оплачують внески «чесне», часом теж початковий внесок так зване «впісове». Ціни ринкові.
Батьки дитини в дитячому садочку оплачують також харчування.	Батьки оплачують також харчування.
Всі додаткові заняття для дітей є безкоштовними.	Додаткові заняття для дітей можуть бути безкоштовними (в рамках «чесного») або можуть оплачуватись додатково.

Як записати дитину до державного дитячого садка?

За набір до державних дитячих садків у Кракові відповідає Відділ освіти. Інформацію про терміни прийому на даний рік публікуються на порталі **1** в закладці «набір» (пол. „rekrutacja”). Прийом документів відбувається в електронному вигляді – батьки не повинні йти до державної установи, а лише мають зареєструвати свою заяву у системі FORMICO. Головна сторінка порталу з прийому до дитячих садків знаходиться тут **2**. У закладці «файли для скачування» (пол. „Pliki do pobrania”) батьки знайдуть інструкцію (лише польською).

Якщо дитина не має номеру PESEL, необхідно звернутися до дитячого садка, до якого батьки хочуть записати дитину, і попросити про допомогу. Запис до державних дитячих садків відбувається весною (прийом починається найчастіше з 1 березня даного року). Може статися, що в державних дитячих садках бракуватиме місць – тоді батьки найчастіше вирішують записати дитину до недержавного дитячого садочка.

Як записати дитину до недержавного дитячого садка?

Кожен недержавний дитячий садок окреслює свої правила прийому. Якщо пропозиція дитячого садка відповідає батькам, а дитячий заклад має вільні місця, дитину можуть зарахувати у будь-який час.

Скільки коштує навчання 6-річної дитини?

Навчання шестирічної дитини в державному дитячому садку або дошкільному відділенні («зерувка») у початковій школі є обов'язковим і безкоштовним. Однак, якщо дитина харчуватиметься у закладі, батьки оплачують ці витрати. Навчання шестирічної дитини у приватному дитячому садку або приватній школі є платним.

Державний дитячий садок	Недержавний дитячий садок
Обов'язкове навчання є безкоштовним (ст. 70 Конституції РП).	Батьки сплачують так зване «чесне», деколи теж так зване «впісове». Ціни ринкові.
Батьки дитини оплачують харчування.	Батьки дитини оплачують харчування.

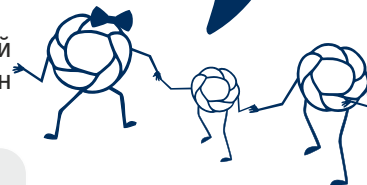
Діти віком 7-14 років – початкова школа

Діти мають право відвідувати найближчу початкову школу – це так звана районна школа. Початкова школа триває 8 років і поділяється на два етапи:

- 1-3 клас (молодша школа),
- 4-8 (навчання з поділом на окремі предмети).

У кінці 8 класу початкової школи учні пишуть загальнодержавний зовнішній екзамен (так званий екзамен восьмикласника). Екзамен вирішує подальшу кар'єру учня.

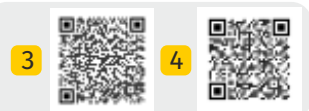
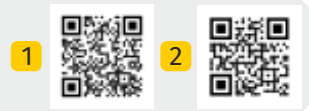
Увага! Щоб подати заяву до дитячого садка, дитина повинна мати номер PESEL!

Як знайти районну школу?

Щоб знайти районну школу можна скористатися пошуковою системою тут: **3**.

Достатньо вписати номер будинку та назву вулиці, на якій проживає дитина. Система автоматично показує номер, адресу та найважливішу інформацію про школу.

Список всіх шкіл та дитячих садочків Кракова знаходиться тут: **4**.

Діти та молодь віком 15-18 років – середня школа

У Польщі діти віком до 18 років повинні навчатися у середній школі або проходити професійну підготовку у роботодавця.

Середні школи:

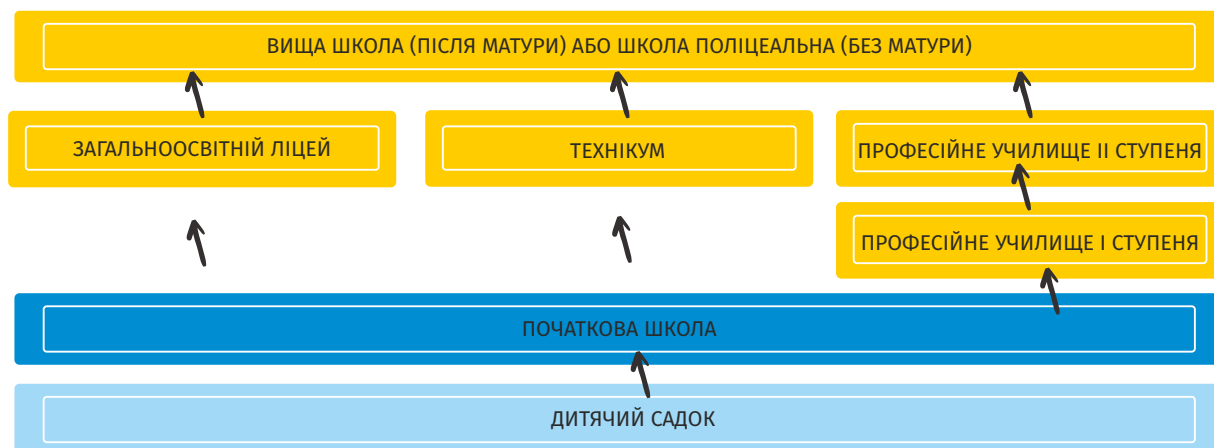
- 4-річний загальноосвітній ліцей,
- 5-річний технікум,
- 3-річне професійне училище (I ступеня),
- 2-річне професійне училище (II ступеня).

У середніх школах учні здають іспити.

Іспити в середніх школах

Вид іспиту	Хто може здавати	Документ
Екзамени, що підтверджують професійну кваліфікацію (дають доступ до ринку праці)	Учні професійного училища I ступеня та технікуму (під час навчання або по закінченню)	Диплом, що підтверджує професійні кваліфікації
Екзамен зрілості «матура» (відкриває доступ до вищого навчального закладу)	Учні загальноосвітніх ліцеїв та технікумів, учні професійних училищ II ступеня – після закінчення навчального закладу	Атестат зрілості («матуральний»)

4. Рамкова структура системи освіти

5. Навчання у ВУЗі в Польщі

Навчання поділяється на навчання першого ступеня, по закінченні якого присвоюється звання бакалавра (триває 3-4 роки) або звання інженера (триває 3,5-4 роки). Після закінчення навчання першого ступеня випускник може розпочати навчання другого ступеня (1,5-2 роки) та здобути ступінь магістра.

Навчання на деяких факультетах відбувається у формі магістратури і триває 4-6 років.

Навчання третього ступеня – це аспірантура (необхідно мати ступінь магістра, навчання триває 3-4 роки).

Післядипломна освіта – це форма навчання для випускників вищих навчальних закладів.

6. Види учбових закладів, тривалість навчання, важливі іспити, кар'єрний шлях

Вид школи	Важливі екзамени	Кар'єрний шлях	Вид школи	Важливі екзамени	Кар'єрний шлях	Вид школи	Важливі екзамени	Кар'єрний шлях
загальноосвітній ліцей	МАТУРА (має вплив на те, чи випускник навчатиметься у ВУЗі)	ВУЗ або поліцейська школа або кваліфікаційні курси або ринок праці	технікум	МАТУРА (має вплив на те, чи випускник навчатиметься у ВУЗі) + екзамени, що підтверджують професійні кваліфікації	ВУЗ або поліцейська школа або кваліфікаційні курси або ринок праці	професійне училище II ступеня	МАТУРА (має вплив на те, чи випускник навчатиметься у ВУЗі) + екзамени, що підтверджують професійні кваліфікації	ВУЗ або поліцейська школа або ринок праці
Загальна середня освіта Навчання триває 4 роки			Середня професійна освіта Навчання триває 5 років			Середня професійна освіта Навчання триває 2 роки		
						Професійна базова освіта Навчання триває 3 роки		Професійне училище II ступеня або ліцей для дорослих або кваліфікаційні курси або ринок праці
							ЕКЗАМЕН ВОСЬМИКЛАСНИКА має значення для подальшого вибору навчального закладу з метою продовження навчання	ліцей або технікум або професійне училище I ступеня

Вид школи: початкова школа

Освіта: базова**Навчання триває** 8 років

7. Освіта – скільки коштує?

Для кого?	Державні заклади	Недержавні заклади
Діти від 3 до 5 років	Державний дитячий садок – 5 годин безкоштовно (з 8.00 до 13.00), кожна наступна година – 1 PLN	«Чесне» (деколи теж «впісове») – встановлює власник дитячого садка, ціни відрізняються в залежності від пропозиції установи
Шестирічні діти	Державний дитячий садок/початкова школа – безкоштовно	«Чесне» (деколи теж «впісове») – встановлює власник дитячого садка/школи, ціни відрізняються в залежності від пропозиції установи
Діти і молодь від 7 до 15 років	Початкова школа – безкоштовно	«Чесне» (деколи теж «впісове») – становлює власник школи, ціни відрізняються в залежності від пропозиції установи
Молодь з 16 років	Середня школа (ліцей, технікум, професійне училище) – безкоштовно	«Чесне» (деколи теж «впісове») – встановлює власник школи, ціни відрізняються в залежності від пропозиції установи
Дорослі – поліцейська школа	Безкоштовно	В основному безкоштовно, хоча деякі школи беруть «чесне» (деколи теж «впісове»)
Дорослі – навчання у ВУЗах першого і другого ступенів	Для громадян Польщі стаціонарне навчання (денне) в державних установах є безкоштовним, а заочне навчання – платне; для іноземців – платне	Для громадян Польщі та іноземців навчання кожної форми (стаціонарне та нестаціонарне) в недержавних ВУЗах зазвичай є платним
Дорослі – післядипломна освіта	Платна	Платна

8. Моя дитина йде до польської школи – навчання дітей з досвідом міграції

Дитина з досвідом міграції – це дитина, яка навчалася в іншій системі освіти: поляк/полька, що повертається з-за кордону або іноземець. Кожна дитина, яка проживає в Польщі, може ходити до державного чи недержавного дитячого садочка та зобов'язана ходити до школи (з 6 до 15 років) та навчатися (до 18 років). Іноземні учні отримують освіту та догляд у всіх типах державних дитсадків та шкіл до 18 років або до закінчення середньої школи на умовах, що застосовуються до громадян Польщі.

Що необхідно для зарахування дитини-іноземця до школи?

- заява батьків про прийняття до школи,
- документ, що засвідчує особу одного з батьків (для ознайомлення),
- документ, що засвідчує тривалість навчання дитини (напр. таблиць за останній шкільний рік) або документ, що підтверджує закінчення даної школи (напр. атестат),
- копія свідоцтва про народження – для ознайомлення,
- підтвердження про місце проживання дитини – надається батьками, які несуть кримінальну відповідальність за подання неправдивих даних.

Що робити в ситуації, коли немає потрібних документів?

Якщо учень, який прибув з-за кордону, не може надати відповідних документів, він буде прийнятий до відповідного класу та прийнятий до державної школи на підставі співбесіди. Директор школи може провести співбесіду з дитиною мовою учня. Якщо директор не знає мови учня, він запрошує на співбесіду перекладача.

Чи документи, необхідні для прийняття до школи, повинні бути перекладені присяжним перекладачем?

Ні. Документи, подані до школи, можуть бути перекладені вчителями школи або міжкультурним асистентом. Переклад документа присяжним перекладачем потрібен при підтвердженні середньої освіти (нострифікація атестатів) для іноземців та громадян Польщі, які подають документи для вступу до ВУЗу або до поліцейської школи.

До якого класу буде прийнято мою дитину?

Слід враховувати кількість років навчання та вік дитини: дитина повинна відвідувати клас своїх однолітків. Директор повинен на підставі документів встановити кількість років навчання учня, а якщо це неможливо – взяти від батьків або повнолітнього учня письмову заяву про тривалість навчання.

Директор школи не може вимагати від батьків договору оренди помешкання, довідки про прописку ані жодного документу, що засвідчує легальність перебування (візи, карти перебування і т.п.)!

На ухвалення рішення про прийняття до певного класу не впливає рівень знання (незнання) польської мови!

Моя дитина не знає польської мови – де може її навчитися?

У школі. Кожна дитина, яка не знає польської мови, має право щонайменше на 2 години додаткових занять з польської мови, поки вона не оволодіє мовою в тій мірі, яка гарантує успіх у навчанні. На жаль, у випадку громадян Польщі це право обмежується 12 місяцями. Максимально можлива тривалість мовних занять – 5 годин на тиждень.

Що таке коригувальні заняття (пол. *zajęcia wyrównawcze*)?

Це додаткові заняття, наприклад з історії, географії чи іншого предмета в школі. Максимум 3 години на тиждень протягом 12 місяців ефективного навчання. Ці заняття не повинні проводитись у перший рік перебування дитини у польській школі. Набагато краще їх організувати, напр. після одного року навчання, коли дитина вже трохи володіє польською мовою.

Що таке підготовчий відділ?

Це спеціальний клас, який відвідують лише іноземні або польські діти, що повернулися з-за кордону, які не знають мови. У класі не більше 15 осіб. Учні та вчителю може допомагати міжкультурний асистент. Після одного року навчання на підготовчому відділі учень повертається до класу, до якого його зарахували. Навчання у підготовчому відділі зазвичай триває один навчальний рік, але може бути скорочено або продовжено не більше ніж на один навчальний рік.

Хто такий міжкультурний асистент?

Це особа, яка знає польську мову та мову, якою розмовляє дитина. Кожна дитина має право на допомогу міжкультурного асистента протягом першого року перебування в польській школі (протягом 12 місяців, не враховуючи канікул). Така людина працює в школі в якості помічника вчителя директором школи. Батьки не повинні нічого платити.

Чи моя дитина може користуватися психологічно-педагогічною допомогою?

Так. У школі та в психолого-педагогічному консультативному центрі на тих самих умовах, що й польська дитина. У Кракові по вул. Гертруди 2 (пол. ul. Gertrudy), діє Спеціалізований психолого-педагогічний консультативний центр для дітей з проблемами у навчанні, де можна отримати допомогу кількома іноземними мовами. Дізнайтесь більше тут: **1**.

Використання іноземцями додаткових уроків польської мови не обмежено у часі.

Загальна кількість годин, призначена на заняття польською мовою та коригувальні заняття не може перевищувати 5 годин. Це означає, що, якщо дитина не відвідує коригувальні заняття, вона може мати 5 годин польської мови на тиждень.

1

Хочу, щоби моя дитина не втратила контакту із рідною мовою. Чи це можливо у польській школі?

Так. Для іноземців, які підлягають обов'язковій освіті, дипломатична або консульська установа їх країни, що діє у Польщі, або культурно-освітнє об'єднання даної національної спільноти, можуть організувати в школі за погодженням з директором школи та за згодою керівного органу, заняття з вивчення мови та культури країни походження.

Чи моя дитина повинна здавати зовнішні екзамени?

Так. Однак учень восьмого класу та випускник середньої школи можуть розраховувати на спрощення під час іспитів. Для цього необхідна позитивна ухвала педагогічної ради. Під час іспиту учням видаватимуться деякі інші екзаменаційні формуляри, вони матимуть змогу користуватися двомовним словником та матимуть деяко більше часу на іспиті.

9. Декілька важливих дат та справ, пов'язаних зі школою

Кожна система освіти має свої символи, традиції та специфіку. Ви про все дізнаєтеся в школі, але про деякі речі можете прочитати нижче.

Учнівський квиток

Документ учня. Засвідчує, що учень ходить до школи і, що має право до знижок, напр. на квитки в публічному транспорті.

Святкова форма одягу

Найчастіше це біла блузка та спідниця, а також біла сорочка та штани. Учні приходять в урочистому вбранні на початку та в кінці навчального року, на урочистості та шкільні свята.

Світлиця

Місце, де дитина проводить час до і після уроків. У світлиці працює вчитель-спеціаліст, який організовує вільний час дитини та піклується про її безпеку.

Заняття з репетитором (пол. розм. м. «коркі»)

Додаткові приватні заняття, оплачувані батьками. Учень вчиться з вчителем за межами школи для вирівнювання знань та підготовки до екзамену.

Збори, «вивядувка»

Зустріч вчителів з батьками в школі. Під час зустрічі вчитель обговорює важливу інформацію з усіма батьками (збори) або індивідуально розповідає про навчання учня («вивядувка»).

Електронний щоденник

Електронний шкільний документ, в якому вчителі зазначають відвідування учнями школи та оцінки; директор школи публікує повідомлення. Учитель та батьки мають можливість писати текстові повідомлення один одному, спілкуватися між собою.

Релігія у польській школі

Релігія в школі не обов'язкова. Школа організовує уроки релігії на письмове прохання батьків. Дитячий садок та школа зобов'язані організувати уроки релігії для групи не менше семи учнів певного класу. Якщо школа проводить уроки католицької релігії, яка не є релігією дитини, батьки можуть подати заяву про проведення уроків етики. Якщо дитина не відвідує ані заняття з релігії, ані з етики, школа забезпечує освітні заходи та догляд за дитиною.

Управління освіти

Державна установа, яка контролює навчальні заклади у воєводстві, тобто державні та недержавні школи. На веб-сайті Малопольського управління освіти батьки та учні знайдуть необхідну, актуальну інформацію про функціонування шкіл, дитсадків та інших навчальних закладів **1**.

Психолого-педагогічні консультаційні центри

Надають психолого-педагогічну допомогу дітям та молоді, а також допомогу у виборі напрямку освіти та професії. Співпрацюють з батьками та вчителями. Допомога, що надається державним психолого-педагогічним консультаційним центром, є добровільною та безкоштовною. При необхідності ви можете зустрітися там з педагогом, психологом, консультантом з питань кар'єри, логопедом тощо. Центр проводить діагностику, видає висновки щодо дитини та приймає рішення про необхідність спеціальної форми навчання.

У Кракові учнями з досвідом міграції займається центр по вул. Гертруди 2 (пол. ul. Gertrudy) **2**. Батьки знайдуть там інформацію польською, англійською, українською та російською мовами.

Спеціальні школи

Спеціальні школи приймають учнів, які мають свідоцтво про необхідність навчання у спеціальних умовах. Іноземні учні мають ті ж права на спеціальну освіту, що і польські учні. Це також стосується права на безкоштовні перевезення до школи та зі школи. Щоб скористатися безкоштовним перевезенням або отримати повернення коштів, належить заповнити відповідну заяву з ксерокопією чинного свідоцтва про необхідність спеціальної освіти та надіслати його до Департаменту освіти Краківської міської ради. Заяву можна завантажити нижче, а додаткову інформацію можна отримати у Департаменті освіти за телефоном: 12 616 52 27.

Інформація: **3**.

10. Визнання освіти

Освіта, здобута в державах-членах ЄС, повністю визнається в інших державах-членах. Освіта, здобута в інших країнах, вимагає визнання, а іноді отримання додаткових ліцензій чи складання додаткових іспитів. У Польщі визнанням освіти займається Національне агентство академічного обміну (НААО). До цієї установи слід звернутися для отримання детальної інформації щодо визнання освіти чи роботи за професією, для якої потрібна спеціальна кваліфікація. Більше інформації за посиланням: **4**.

У базі даних «КВАЛІФІКАТОР» можна автоматично перевіряти загальну інформацію про обрані види дипломів про вищу освіту, отримані за кордоном, таким чином оцінювати рівень і статус кваліфікації в країні видачі та дізнаватися, як визнається цей іноземний диплом чи вчений ступінь у Польщі. **5**

1

2

3

4

5

Навчання для дорослих – шанс, не обов'язок

Не лише діти мають право на навчання, а й дорослі, які можуть невпинно вчитися та здобувати нові кваліфікації. Деякі заклади (університети, школи) пропонують безкоштовне навчання, а в інших його потрібно оплачувати.

1. Поліцеальні школи для дорослих

До поліцеальної школи може бути зарахований випускник ліцею, технікуму та професійного училища II ступеня (матура не вимигається). Навчання в поліцеальній школі триває від 1 року до 2,5 років. Учні поліцеальної школи здають ті самі экзамени, що й учні базових професійних училищ та технікумів і, після складання іспитів, отримують диплом, що підтверджує професійні кваліфікації.

Як знайти поліцеальну школу у Кракові?

Актуальний список поліцеальних шкіл Кракова можна знайти тут: **1**.

На сторінці можна вибрати відповідне воєводство та місто, в якому шукаємо школу. Далі з'явиться список. Натиснувши на назву школи, побачимо список пропонувананих даною школою напрямків, професій, а також посилання, за яким можна перейти на офіційну сторінку.

2. Вища освіта

Навчальні програми на даному рівні реалізує два види навчальних закладів:

- академічні вищі навчальні заклади (першого, другого та третього ступенів)
- професійні вищі навчальні заклади (першого та другого ступеня).

Після закінчення навчання на першому ступені (триває 3-4 роки) присвоюється звання бакалавра або звання інженера (навчання триває 3,5-4 роки). Після закінчення навчання на першому ступені випускник може розпочати навчання на другому ступені (1,5-2 роки) та здобути ступінь магістра. Навчання на деяких факультетах відбувається у формі магістратури і триває 4-6 років.

Навчання третього ступеня – це аспірантура (необхідно мати ступінь магістра, навчання триває 3-4 роки). Післядипломна освіта – це форма навчання для випускників вищих навчальних закладів.

Навчання для дорослих	Навчальні заклади / державні школи	Навчальні заклади / недержавні школи (приватні)
поліцеальні школи	Безкоштовно	В основному безкоштовно, хоча деякі школи встановлюють платню – «чесне» (деколи теж вступний внесок «впісове»)
навчання першого та другого ступеня	Для громадян Польщі стаціонарне навчання (денне) у державних закладах є безкоштовне, а нестаціонарне навчання (заочне) – платне. Для іноземців – платне	Для громадян Польщі та іноземців будь-яка форма навчання (стаціонарне і нестаціонарне) пропонується недержавними учбовими закладами зазвичай є платною
післядипломна освіта	Платна	Платна

Де я можу знайти список ВУЗів Кракова?

Актуальний список вищих навчальних закладів Кракова можна знайти тут: **2**.

На веб-сторінці можна вибрати відповідне воєводство та місто, в якому шукаємо навчальний заклад. Далі з'явиться список. Після натискання на назву, розкриється список пропонувананих даним навчальним закладом напрямків, а також посилання, за яким можна перейти на офіційну сторінку.

Де можна знайти інформацію про дату початку вступної кампанії до ВУЗу?

З актуальною інформацією щодо вступної кампанії до вищого учбового закладу можна ознайомитися тут: **3**.

На веб-сторінці можна вибрати місто, яке нас цікавить, а нижче з'явиться список навчальних закладів та дати вступної кампанії на навчання I і II ступеня, а також посилання, за яким можна знайти більше інформації.

1

2

3

3. Вступна кампанія до ВУЗу

Прийом документів до вищих навчальних закладів відбувається за посередництвом інтернет-платформ і кожен ВУЗ має свої правила. Документи, які найчастіше вимагаються під час вступу:

- копія атестату зрілості/диплому, завірена нотаріально або завірена апостилем, або іншого документу, отриманого за кордоном, який дає право вступати до вищих учбових закладів усіх видів у державі, в котрій було видано свідоцтво/диплом, разом із перекладом на польську мову, виконаним присяжним перекладачем (оригінал для ознайомлення),
- дійсну Карту поляка – стосується тих осіб, які її мають,
- дійсний закордонний паспорт або інший документ для виїзду за кордон,
- дійсну візу або карту перебування, або інший документ, що дозволяє перебувати на території Польщі,
- ксерокопія карти постійного місця перебування – стосується тих осіб, які її мають,
- копії рішення про підтвердження польського походження – стосується тих осіб, які його мають,
- документ, що засвідчує рівень володіння польською мовою,
- страхування.

1

Міністр може призначити іноземцю стипендію, фінансування або покриття частини витрат на навчання, а також покрити видатки на доїзд, перебування та проживання. Кошти виплачуються за посередництвом Національного агентства академічного обміну (пол. Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej) (NAWA) 1 2 .

4. Декілька важливих термінів та справ, пов'язаних з навчанням у ВУЗі

2

Бажаючи навчатися у Польщі варто знати ці терміни. Дана інформація дозволить легше зорієнтуватися в студентських справах та зрозуміти організаційну культуру на даному рівні освіти.

Студентський квиток (пол. legitymacja studencka)

Особистий документ студента. Підтверджує, що дана особа навчається в даному ВУЗі і має право на знижки, напр. у розмірі 50% на проїзд у транспорті. Його можна також використовувати як Карту мешканця Кракова (пол. Krakowska Karta Miejska) та придбати з її допомогою проїзний квиток.

Деканат

Місце, де студент може вирішити найважливіші справи, пов'язані з навчанням, а також із стипендією, фінансовою допомогою та гуртожитком.

Екзамен

Це одна з форм перевірки знань. Екзамени відбуваються по закінченні даного семестру, а їх позитивний результат дозволяє продовжувати навчання або його завершити. Екзамен може бути усний або письмовий. Усний іспит проводить безпосередньо викладач учбового закладу, натомість письмовий іспит проходить в актовій залі або великому приміщенні. Найчастіше відбувається в формі тесту або дає студентам можливість самостійної відповіді на поставлені запитання.

Колоквіум

Перевірка навичок, яка проводиться протягом навчального року під час практичних занять або лекцій. Може бути в усній або письмовій формі. Оцінка, отримана під час колоквіуму, є підставою для зарахування даного предмету або допуску до іспиту.

Семінар

Дидактичні заняття з підготовки дипломних робіт: бакалаврських, інженерських, магістерських. Найчастіше відбуваються на останньому курсі навчання. Під час занять студент сам готує та розробляє тему, а потім представляє її у вигляді презентації, реферату чи в іншій формі.

Екзаменаційна сесія

Це певний період у семестрі, коли немає занять. Це час, присвячений підготовці та здачі іспитів. Протягом року відбуваються чотири екзаменаційні сесії: зимова (січень-лютий), зимова повторна (зазвичай до середини березня), літня (червень-липень) та літня повторна (вересень). Кожен учбовий заклад самостійно визначає час сесії, тому вони не проводяться одночасно у всіх університетах.

Гуртожиток (пол. akademik)

Студентський дім, де можна зняти кімнату. Зазвичай це дешевше, ніж орендувати квартиру чи кімнату в багатоквартирному будинку. Інформацію про гуртожитки можна знайти на веб-сайті вашого навчального закладу.

Академічна відпустка (пол. *urlup dziekański*)

Також називають деканкою (пол. *dziekanka*). Це перерва у навчанні, пов'язана з важливими подіями в житті студента, наприклад, хворобою, пологами. Може тривати семестр або цілий навчальний рік. Щодо надання академічної відпустки вирішує декан факультету.

Ректорські / деканські години

Ректор або декан можуть оголосити години чи вільні від занять дні. Ректор оголошує їх для всього університету, а декан – для конкретного факультету.

Початок навчального року (пол. *inauguracja*)

Урочисте відкриття навчального року.

Довідка з навчального закладу про початок або продовження стаціонарного навчання

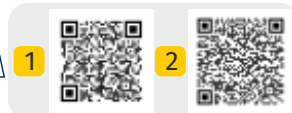
Актуальний формуляр довідки можна знайти за посиланням: **1**.

Слід упевнитися, що особа, яка підписала довідку, має право підпису документів для іноземців.

Зміна навчального закладу та карта перебування

Якщо студент вирішує змінити навчальний заклад, йому не потрібно міняти карту перебування, якщо його адреса проживання не змінилася. Слід повідомити відповідну державну установу про зміну ВУЗу та додати довідку з нового місця навчання про статус студента та про врегулювання фінансових зобов'язань перед навчальним закладом, що засвідчує про намір особи залишитися в Польщі.

До викладачів ВУЗів звертаємося згідно їх вченого звання, тобто: Пане Професоре/Пані Професор (пол. *Panie Profesorze/Pani Profesor*), Пане Докторе/Пані Доктор (пол. *Panie Doktorze/Pani Doktor*), але: прошу Пана/прошу Пані (пол. *Proszę Pana/Proszę Pani*) до викладача зі званням магістра. Під час написання електронних листів до викладачів на кінці повідомлення слід написати: *Z wyrazami szacunku/Z poważaniem* (укр. "З повагою»). Розпочати електронне повідомлення слід словами: *Szanowny Panie/Szanowna Pani* (укр. «Шановний Пан/Шановна Пані»), після чого додати відповідне вчене звання.

5. Кваліфікаційні курси

Кваліфікаційний професійний курс – це позашкільна форма навчання для дорослих, зацікавлених у здобутті та поширенні знань, навчальна програма якого включає у собі основну програму професійно-технічної освіти у рамках певної кваліфікації. По завершенні курсу можна скласти іспит на підтвердження кваліфікацій в рамках даної професії.

Кваліфікаційні курси – це чудовий шанс для всіх дорослих осіб, котрі бажають безкоштовно:

- опанувати нову професію,
- розширити свої знання,
- вдосконалити свої навички,
- прискорити розвиток професійної кар'єри.

Нові кваліфікації збільшують шанси при пошуку та зміні роботи, допомагають отримати підвищення чи зберегти роботу. На кваліфікаційних професійних курсах дорослі можуть отримати або розширити свої професійні кваліфікації та отримати звання техника у певній професії. Особа, яка закінчила кваліфікаційний професійний курс, може скласти іспит на підтвердження кваліфікації. Екзамен є формою оцінки рівня засвоєння учасниками курсу знань та навичок в рамках певної конкретної кваліфікації даної професії, охопленої основною програмою професійної освіти. Особа, яка складе іспит на підтвердження кваліфікації, отримає сертифікат, що підтверджує кваліфікацію за професією. Умовою отримання диплома є підтвердження всіх кваліфікацій, охоплених даною професією та володіння відповідним рівнем освіти. У випадку професії, здобутої на рівні базової професійної школи – це базова професійна освіта, тоді як у випадку «технічної» професії – це середня освіта.

Де можна знайти інформацію про курси професійної освіти у Кракові?

З актуальним списком кваліфікаційних курсів, пропонованих навчальними закладами можна ознайомитися за посиланням: **2**.

На цій веб-сторінці у вікні пошуку можна знайти відповідний курс, а також іконки з назвами деяких із них. Якщо натиснути на іконку, з'явиться веб-сторінка, на якій можна знайти докладну інформацію щодо конкретного курсу.

Вивчення польської мови

1. Польська мова у Кракові

Польська мова – це єдина офіційна мова у Польщі. Все частіше можна спілкуватися з поляками іншими мовами, переважно англійською. Однак варто вивчити хоча б основи польської мови, необхідні для щоденного спілкування. В залежності від мотивації, схильностей та раніше вивчених мов, можна поставити собі за мету оволодіння польською мовою на різних рівнях. У Кракові діють десятки великих та малих мовних шкіл, що пропонують курси польської мови як іноземної. Їх можна легко знайти, вписавши у пошуковій системі наступні слова: «польська мова у Кракові», «курс польської мови у Кракові», «школа польської мови у Кракові» тощо. Існують також безкоштовні адаптаційні курси та курси польської мови для іноземців, які приїжджають до Кракова, що фінансуються, наприклад, з міського бюджету Кракова. Інформацію про курси польської мови (якщо вони зараз проводяться) можна знайти на сторінці: **1** а також на сторінці проекту «Відкритий Краків» на Facebook: **2**.

Що означають назви рівнів володіння іноземною мовою?

A1 – новачок. Особа на цьому рівні розуміє і будує дуже прості речення, необхідні для задоволення основних і конкретних потреб повсякденного життя.

A2 – початковий рівень. На цьому рівні користувач розуміє і будує дуже прості речення у типових ситуаціях, що виникають при спілкуванні (наприклад, знайомство з новими людьми, опис сім'ї, покупки, відвідування лікаря тощо). Може простими реченнями розповідати про середовище, з якого походить, а також про найближче оточення і свої найважливіші потреби.

B1 – середній рівень. На цьому рівні іноземець розуміє значення основних сюжетних ліній розповіді про справи та ситуації, знайомі для нього, типові для роботи, школи, вільного часу тощо. Може будувати правильні усні і письмові висловлювання на популярні теми, що стосуються зацікавлень, розповідати про особисті події та досвід, свої плани, проекти та мрії.

B2 – вище середнього. Користувач на цьому рівні розуміє значення основних сюжетних ліній у складних текстах на конкретні та абстрактні теми. Може зрозуміти дискусію з використанням спеціалізованої термінології, що стосується його професійної тематики. Веде вільну і спонтанну розмову з носієм мови. Формулює чіткі та детальні, усні та письмові висловлювання на різні теми, а також висловлює свою позицію, представляє недоліки і переваги рішень, що обговорюються.

C1 – поглиблений. Користувач на цьому рівні розуміє складні, великі тексти на найрізноманітніші теми. У тому числі, крім основного повідомлення, він може розшифровувати підтекст і приховане значення. Висловлюється зв'язно, швидко і вільно, ефективно використовуючи мову для соціальних, освітніх та професійних контактів. Формулює чіткі, добре структуровані, точні письмові заяви на різноманітні теми.

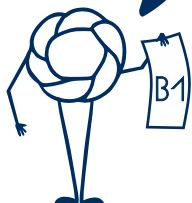
C2 – професійний. Користувач на цьому рівні легко розуміє практично все, що чує або читає. Зв'язно і вільно поєднує інформацію з різних джерел. Висловлюється вільно, спонтанно і точно, розуміє відтінки значень навіть у складних висловлюваннях.

2. Матеріали, доступні в режимі онлайн

Багато матеріалів і навчальних посібників для вивчення польської мови доступні в режимі онлайн. Нижче наведені посилання на декілька з них, що відповідають різним рівням володіння мовою. Усіма представленими матеріалами можна користуватися безкоштовно.

- Підручник **«Поляк може»** (автори: У. Майхер-Легавець, М. Чех, П. Дудек і К. Сова) містить матеріали для рівнів від A2 до C2 **3**.

Увага: у разі подання заяви на польське громадянство необхідно підтвердити знання польської мови на рівні не нижче B1. Визнається лише державний сертифікат. Більш детальна інформація представлена на сторінці Національного агентства з питань академічного обміну (NAWA). **4**

1

2

3

4

- Комплект матеріалів «**Польська для гарного початку**» (Б.К. Єндрика, М. Булава і А. Міяс) містить «Початковий курс», який знайомить учнів з базовим словниковим запасом, та «Основний курс», передбачений для рівня А1. Комплект матеріалів включає підручник, робочий зошит, методичний посібник, а також польсько-англійський і польсько-російський розмовники **1**.
- Підручник «**3 польською мовою щодня**» (П. Мандзей) містить матеріали для рівня А2 з елементами В1 **2**.
- Підручник «**Граматика з культурою**» (Б. Малішевський) містить обговорення всіх відмінків польської мови і вправи, що допоможуть опанувати описані правила **3**.
- Підручник «**Польською без помилок**» (Д. Іздебська-Длугош) містить матеріали, призначені для україномовних студентів (а також для носіїв російської та білоруської мов), для рівнів від А1 до В1 **4**.
- Платформа «Польською Польщею» (У. Майхер-Легавець, А. Прізель-Каня, Д. Буцько і К. Сова) містить матеріали для рівнів А1/А2 **5**.
- Підручник «Мовна подорож Польщею» (К. Шостак Круль) призначений для навчання дітей і підлітків, які починають вчитися у Польщі (вік 11-15 років) **6**.

3. Державний сертифікат, що підтверджує знання польської мови

Сертифікат з польської мови як іноземної – це єдиний державний документ, що підтверджує знання польської мови. Сертифікат може знадобитися, зокрема, у разі:

- подання документів на польське громадянство;
- подання заявки на певні вакансії (наприклад, Палати медсестер очікують від іноземців підтвердження володіння польською мовою на рівні В1, державні служби вимагають рівень В2);
- наміру навчатися у Польщі (сертифікат звільняє осіб, які планують навчатися у Польщі, від підготовчих мовних курсів перед початком навчання; в залежності від вимог конкретного навчального закладу, необхідно володіти мовою на рівні В1 або В2).

На сторінці certyfiakatpolski.pl наведені приклади тестів для різних рівнів та інформація щодо:

- дати проведення іспитів - можна знайти у закладці «Строки проведення іспитів» (пол. Terminy egzaminów) (дати всіх запланованих даного року іспитів вказуються приблизно за 3 місяці до першого іспиту);
- міст, де можна здати іспит (приблизно за 2 місяці до дати конкретного іспиту),
- переліку центрів, уповноважених проводити іспити (актуальний перелік можна знайти у закладці «Про іспит» (пол. O egzaminie));
- реєстрації на іспит (у закладці «Реєстрація» (пол. Rejestracja));
- матеріалів, якими можна користуватися, щоби добре підготуватися до іспиту (у закладці «Про іспит» (пол. O egzaminie)). **7**.

Іспити проводяться на рівнях А2, В1, В2, С1 і С2 для дорослих, а також В1 і В2 – для дітей і підлітків. Іспит для дітей та підлітків вважається зданим у разі отримання не менше 50% балів за кожну з частин іспиту. У разі іспиту для дорослих на рівнях А2 і В1 також необхідно отримати щонайменше 50% балів за кожну частину іспиту, натомість на рівнях В2, С1 і С2 – щонайменше 60%.

Увага: Строк дії сертифіката необмежений.

З яких частин складається іспит?

Іспит:

- для дітей і підлітків B1 поділяється на чотири частини: розуміння на слух, розуміння письмових текстів з розпізнаванням граматичних структур, письмо, усне мовлення,
- для дітей і молоді B2 поділяється на п'ять частин: розуміння на слух, розуміння письмових текстів, граматична правильність, письмо, усне мовлення,
- для дорослих A2 поділяється на чотири частини: розуміння на слух, розуміння письмових текстів з розпізнаванням граматичних структур, письмо, усне мовлення,
- для дорослих B1 і B2, C1 і C2 поділяються на п'ять частин: розуміння на слух, розуміння письмових текстів, граматична правильність, письмо, усне мовлення.

Чи можна записатися на іспит завчасно?

Реєстрація на іспит починається приблизно за 2 місяці до іспиту.

Скільки коштує складання іспиту?

Вартість складання іспиту кожний центр визначає самостійно, вартість не може перевищувати:

- 90 євро для рівнів: A1, A2, B1 і B2 (іспит для дітей і підлітків),
- 120 євро для рівнів: A1 і A2 (іспит для дорослих),
- 150 євро для рівнів: B1 і B2 (іспит для дорослих),
- 180 євро для рівнів: C1 і C2 (іспит для дорослих).

POLSKI NIE TAKI OBCY**Mały test dla odważnych**

Przeczytaj te zdania:

Chrząszcz brzmi w trzcinie w Szczepreszynie.

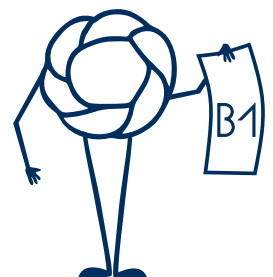
Stół z powyłamywanymi nogami.

Pójdźmy do pasterzy, którzy trzód swych strzegli.

Król Karol kupił królowej Karolinie korale koloru koralowego.

Jola lojalna, Jola niełojalna.

W czasie suszy szosa sucha.

Підтримка сімей та осіб похилого віку

1. Закон про підтримку сім'ї та системи патронату

Закон набув чинності у 2012 році і регулює зобов'язання держави перед сім'ями, які мають труднощі у виконанні своїх функцій з догляду та виховання. Закон регулює наступні питання:

- 1) соціальна профілактика;
- 2) сімейний патронат;
- 3) інституційний патронат;
- 4) підготовка до самостійного життя вихованців патронатних сімей/закладів при досягненні ними повноліття;
- 5) процедури усиновлення;
- 6) завдання державного управління у сфері підтримки сім'ї та системи патронату;
- 7) принципи фінансування системи підтримки сім'ї у піклуванні про дитину, а також систем патронату та усиновлення.

Відповідно до закону, найважливішою формою підтримки сім'ї має бути робота з сім'єю від моменту переживання перших труднощів до кризових ситуацій, що загрожують добробуту дитини. Допомога сім'ї, що зазнає труднощів, включає: послуги сімейного асистента, центрів денної підтримки та сімей, що надають підтримку.

2. Асистент сім'ї

Асистент сім'ї – це людина, яка підтримує сім'ю в її середовищі. Він може надавати допомогу сім'ї на прохання соціального працівника або на підставі рішення сімейного суду. Асистент допомагає сім'ї підготувати перелік можливих форм підтримки, а потім представляє її у вибраних установах, щоби дати сім'ї змогу отримати допомогу, на яку вона має право.

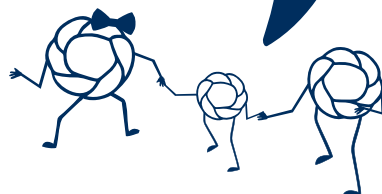
Приклади форм підтримки, які асистент сім'ї може запропонувати:

- поради щодо догляду та піклування про немовля,
- допомога у вирішенні питань, зв'язаних з вихованням дітей,
- допомога у щоденній організації сімейного життя, планування способів проведення вільного часу,
- пояснення, як ефективно виконувати домашні обов'язки,
- консультування у сфері управління домашнім бюджетом,
- допомога з офіційних питань, підтримка сім'ї у контактах з працівниками інших установ,
- представництво перед установами,
- допомога у підвищенні професійної кваліфікації та пошуку роботи,
- консультування щодо форм і місць отримання допомоги,
- доступ до соціальної та професійної реабілітації, медичних послуг, включаючи спеціалізовані медичні клініки,
- доступ до правової допомоги, зокрема стосовно батьківських прав і прав працівників,
- допомога в отриманні психологічної підтримки.

3. Центри денної підтримки

Центри денної підтримки повинні допомагати сім'ї (особливо з проблемами у сфері піклування та виховання) піклуватися та виховувати дитину. Такі центри можуть мати різну форму: піклувальну (напр. світлиця), спеціалізовану (терапевтичні заняття) або форму роботи на зовні, яку виконують вихователі-педагоги. Працівники центру співпрацюють з батьками, вчителями та службою охорони здоров'я.

Увага! Патронат – це усі форми опіки над дитиною, коли сім'я не в стані її забезпечити. Існують різні форми такої опіки (піклування), наприклад, сімейні форми (так звана прийомна сім'я або дитячий будинок сімейного типу) та інституційні форми (наприклад, дитячий будинок).

Перебування дитини у центрі безкоштовне і зазвичай добровільне. Детальну інформацію можна знайти за посиланням: **1 2** .

Де у Кракові можна знайти центри денної підтримки?

- «Академія молоді» („Akademia Młodzieży“) – ul. Radzikowskiego 29 31-315 Kraków
- «Амалтея» ("Amaltea") – ul. Borkowska 27 Kraków
- «Августіанська» (Augustiańska) – ul. Augustiańska 22 31-064 Kraków
- «Централька» (Centralka) – os. Stoneczne 14 31-057 Kraków
- «Хатка Пухатка» (Chatka Puchatka) – ul. Elsnera 3 31-311 Kraków
- «ДОМ» (DOM) – ul. Skarbińskiego 16 30-071 Kraków
- «Діти з Яскрової» (Dzieci z Jaskrowej) – ul. Jaskrowa 5 31-988 Kraków
- «Фамілька» (Familka) – os. Górali 15 31-956 Kraków
- «Фрувайонца Мєсцувка» (Fruwająca Miejscówka) – os. Na Skarpie 35 31-057 Kraków
- «Ікар» (Ikar) – ul. Bujaka 15 30-611 Kraków
- «Іскерка» (Iskierka) – ul. Strzelców 9a/1 31-422 Kraków
- «Країна Мажень» (Kraina Marzeń) – os. Albertyńskie 36 31-855 Kraków
- «Мали Ксьонже» (Mały Książę) – ul. Kurczaba 5 30-868 Kraków
- «Максиміліанум» (Maximilianum) – os. Tysiąclecia 86 31-610 Kraków
- «Промичек» (Promyczek) – ul. Pawła Włodkowica 7a 31-443 Kraków
- «Приятелі К. Макушинського» (Przyjaciele K. Makuszyńskiego) – os. Na Wzgórzach 13a 31-722 Kraków
- «Бенедіктус» (Benedictus) – ul. Rynek Podgórski 4/1a 30-533 Kraków
- «Гратка» (Gratka) – ul. Ks. Józefa 337 30-243 Kraków
- «Ораторіум» (Oratorium) – ul. Aleksandry 1 30-837 Kraków
- «Радість» (Radość) – ul. Józefińska 3 30-529 Kraków

4. Сім'ї, що забезпечують підтримку

Сім'ї, якій складно виконувати функції по догляду та вихованню, може за сприяння сімейного асистента допомагати так звана підтримуюча сім'я. Сім'я, що забезпечує підтримку – це сім'я з безпосереднього оточення дитини (наприклад, сусіди), яка, наприклад, допомагає вести домашнє господарство, виконувати основні соціальні ролі (матері, батька), а також допомагає піклуватися про дитину та організовувати важливі для дитини процеси (здобуття обов'язкової освіти, лікування, тощо).

5. Програма 500+

З 2016 року усі сім'ї в Польщі отримують щомісячну допомогу у розмірі 500 PLN на кожну дитину (до досягнення нею 18 років).

Протягом усього перебування у Польщі з сім'єю допомогу можуть отримувати іноземці, які відповідають хоча б одній з наступних вимог:

- громадянство однієї з країн Європейського Союзу або Європейської асоціації вільної торгівлі – EFTA;
- громадянство однієї з країн, що підписали з Польщею двосторонню угоду про соціальне забезпечення (наприклад, США, Канади, Молдови, Південної Кореї та України);
- отримання дозволу на тимчасове проживання для роботи за професією, що вимагає високої кваліфікації;
- наявність посвідки на проживання (пол. karta pobytu) з відміткою «доступ до ринку праці»;
- легальне перебування на території Польщі в межах внутрішнього корпоративного;
- перебування у Польщі у зв'язку з проведенням наукових досліджень.

Увага: Іноземці, які проживають у Польщі зі своїми сім'ями, також можуть скористатися Програмою 500+.

1

2

Як можна отримати 500+?

Щоби отримувати допомогу, іноземцям необхідно зробити те ж саме, що й полякам, тобто подати заявку на нарахування 500 PLN. Інструкції як подати заявку можна знайти за наступними посиланнями: **1 2**.

До заявки необхідно додати посвідку на проживання і рішення про надання дозволу на перебування у Польщі.

Заявку можна подати:

1. онлайн – через систему електронного банкінгу банків, що приєдналися до програми. Перелік банків за посиланням: **3**.
2. онлайн (для осіб, які мають так званий «Довірений профіль» ePUAP або електронний підпис):
 - через портал «EMPATIA» Міністерства у справах сім'ї, праці та соціальної політики **4**,
 - за допомогою Платформи електронних послуг – PUE ZUS: **5**,
 - за допомогою електронної Платформи послуг державного управління – ePUAP: **6**.
3. особисто в управлінні міста Краків:
 - ul. Stachowicza 18 (з понеділка по п'ятницю з 7.40 до 15.00),
 - os. Zgody 2 (з понеділка по п'ятницю з 7.40 до 15.00).

Коли подавати заявку?

Строки і період подання заявки можна знайти на сторінці за посиланням: **7**.

6. Краківська міська картка 3+

Ця програма передбачає систему знижок і пільг для багатодітних сімей. Ця система створена гміною Місто Краків і партнерами, що приєдналися до програми на підставі укладених з містом угод.

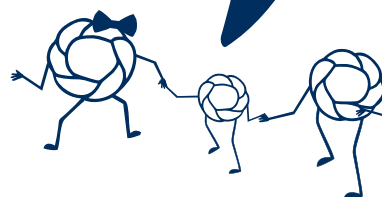
Користуватися Краківською сімейною карткою 3+ мають право багатодітні сім'ї, що проживають на території гміни Місто Краків, в яких батьки сплачують податок на доходи фізичних осіб Управлінню на території міста Краків.

Краківська сімейна картка видається на один рік.

Перелік знижок і пільг представлений на сторінці за посиланням: **8 11**.

11

Увага: багатодітна сім'я – це сім'я, що складається з батьків (батька/матері у разі неповної сім'ї), на утриманні яких перебуває щонайменше троє дітей до досягнення ними віку 18 років, або 24 років – у разі продовження ними навчання. Вікові обмеження не поширюються на дітей, які мають довідку – підтвердження факту встановлення важкої форми інвалідності.

1**2****3****4****7. Картка великої сім'ї**

картка великої сім'ї – це загальнопольська програма для багатодітних сімей, що дозволяє користуватися знижками і додатковими можливостями (у сфері культури, спорту та відпочинку на території всієї країни). Перелік знижок за посиланням: **9 10**.

5**6****7****8****9****10**

KARTA DUŻEJ RODZINY

8. Клуб малюка

Клуб малюка, який також називають дитячим клубом – це своєрідні міні-ясла або міні-садочок. Від офіційного закладу він відрізняється меншими вимогами до засновника Клубу малюка. Такі домашні садочки можуть створюватися навіть у приватних будинках та квартирах, за наявності відповідно пристосованого приміщення. Догляд за дітьми не може перевищувати 5 годин. У дитячих клубах догляд за дітьми здійснюють вихователі дошкільних закладів, акушерки, медсестри та особи, які мають досвід роботи з дітьми. Одна особа може доглядати максимально за 8 дітьми, якщо у групі є дитина з інвалідністю або дитина, яка вимагає спеціального догляду, обмеження становить п'ять дітей. Детальну інформацію про діяльність та створення Клубу малюка можна знайти за посиланням: **1**.

Перелік закладів натомість наведений за посиланням: **2**.

Де шукати інформацію про організації, клуби і сімейні події?

Слідкуйте за Інтернет-сторінкою Краківської сімейної картки **3** або сторінкою прихильників «Відкритого Кракова»: **4**. На цих сторінках можна знайти інформацію про події, фестивалі та циклічні зустрічі, зокрема зустрічі Батьківських клубів з дітьми до 3 років. Також там є список місць, дружніх для сімей з дітьми.

9. Установи, що підтримують сім'ю

На території Кракова та всієї Малополющі діє ряд установ для підтримки сімей. Найважливіші з них: Повітовий центр допомоги сім'ї у Кракові **5** і Міський центр соціальної допомоги у Кракові **6**.

Повітовий центр допомоги сім'ї (PCPR) надає соціальну допомогу на території повіту: дітям, сім'ям, особам похилого віку, хворим та особам з інвалідністю. Обов'язки центру включають співпрацю та координацію виплат і пільг, що надаються Будинками соціальної допомоги, Будинками взаємодопомоги, Повітовою комісією із встановлення інвалідності, а також майстернями трудотерапії, Дитячими будинками, установами протидії насильству, установами кризового втручання, соціальної реабілітації, обслуговування перекладачем мови жестів.

Міський центр соціальної допомоги (MOPS) – це установа, куди необхідно звернутися, якщо вам потрібна допомога у важкій життєвій ситуації, що стосується вас самих або ваших близьких. Основні проблеми це: бідність, безробіття, безпритульність, тривала чи важка хвороба, домашнє насильство, алкоголізм чи наркоманія. Центр особливо піклується про багатодітні сім'ї, біженців, осіб з інвалідністю, а також тих, хто постраждав від будь-якої катастрофи (наприклад, екологічної катастрофи чи стихійного лиха).

Що означають скорочення MOPS, PCPR і DPS?

MOPS – Міський центр соціальної допомоги
PCPR – Повітовий центр допомоги сім'ї
DPS – Будинки соціальної допомоги

Де можна знайти найближче відділення?

Найближче до вас відділення можна знайти за посиланням: **7**.

1

2

3

4

5

6

7

10. Особи похилого віку у Кракові

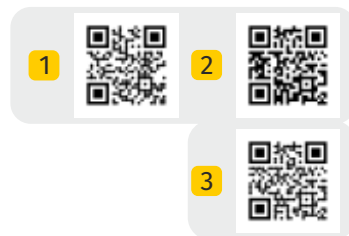
По всьому Кракову працюють **Центри активності для осіб похилого віку (CAS)**, які пропонують страшим особам цікаві заняття, що відбуваються з понеділка по п'ятницю. Натомість «**Краків для сеньйора**» (пол. **Kraków dla Seniora**) – це інформаційна платформа, де можна знайти актуальні пропозиції для осіб похилого віку, які проживають у Кракові.

На сторінці також можна дізнатися, як отримати допомогу та до кого варто звернутися з питань отримання допомоги, здоров'я, догляду чи актуальних подій, що відбуваються у Кракові спеціально для осіб похилого віку **1**.

На сторінці **Міського центра соціальної допомоги** можна знайти актуальний перелік недержавних організацій, що підтримують осіб похилого віку. Там також є адреси закладів і посилання на веб-сторінки, що містять детальну інформацію **2**.

Де можна знайти інформацію про найближчий Центр активності для осіб похилого віку?

Актуальний перелік закладів можна знайти за посиланням: **3**.

POLSKI NIE TAKI OBCY

zniżka, ulga, upust = bonifikata
 rodzina wielodzietna = minimum 3 dzieci
 maluch = małe dziecko do 3 roku życia
 osoba niepełnosprawna = osoba z deficytami mobilności lub intelektualnymi
 senior = osoba 60+

Ile masz dzieci? (trochę o polskich liczebnikach zarezerwowanych dla dzieci)

	jedno dziecko		sześcioro dzieci		dziewięcioro dzieci
	dwoje dzieci		siedmioro dzieci		dziesięcioro dzieci
	troje dzieci		ośmioro dzieci		
	pięcioro dzieci				

Ile masz córek i ilu masz synów?

Mam...
 jedną córkę i jednego syna (= dwoje dzieci)
 dwie córki i dwóch synów (= czworo dzieci)
 trzy córki i trzech synów (= sześcioro dzieci)
 cztery córki i czterech synów (= ośmioro dzieci)
 pięć, sześć, siedem... córek i pięciu, sześciu, siedmiu... synów

oficjalnie	nieoficjalnie
matka	mama, mamusia
ojciec	tata, tatuś
syn	synek, syneczek, synuś
córka	córeczka, córcia
dziadek	dziadziuś, dziadzio
babcia	babusia, babunia

Краків – місто культури

1. Циклічні культурні події у Кракові

Щороку у Кракові відбуваються сотні заходів, з яких велика кількість має міжнародне значення. Більшість з них - це заходи, що сприяють просуванню молодих, незалежних художників, дозволяють брати активну участь жителям міста та туристам. Найбільші краківські фестивалі:

галузь	назва заходу	час
Література	Фестиваль Мілоша	червень
	Фестиваль Конрада	червень
	Книжковий ярмарок	жовтень
Кіно	Міжнародний фестиваль незалежного кіно «Mastercard OFF CAMERA»	квітень/травень
	Краківський кінофестиваль	травень/червень
	Кінофестиваль «Etiuda&Anima»	листопад
Театр	Фестиваль вуличних театрів	липень
	Краківські театральні мініатюри	липень
	Міжнародний театральний фестиваль «Божественна комедія»	грудень
Музика	Опера Рапа	січень
	Містерія Пасхалія	березень
	Фестиваль кіномузики	травень
	Фестиваль польської музики	липень
	Літній джазовий фестиваль у Кракові	липень
	Музика у старому Кракові	серпень
	Фестиваль живої музики	серпень
	Сакрум Профанум	вересень
	Фестиваль «Unsound»	жовтень

Великою популярністю користуються також «Краківські ночі» (пол. Krakowskie Noce) **1** Ніч музеїв (у травні), Ніч театрів (у червні), Ніч танцю (у червні), Ніч джазу (у липні), Сакральна ніч – «Crasovia Sacra» (у серпні), Ніч поезії (у вересні), Ніч кінотеатрів. Ідея проекту полягає в тому, щоб зробити доступними для жителів Кракова та туристів об'єкти, які бувають недоступні щодня, або невідомі, та привернути увагу до культурного багатства міста.

2. Культура цілий рік – важливі культурні місця в Кракові

Культура в Кракові живе не тільки під час заходів та фестивалів. У місті діє багато закладів, послугами яких можна користуватися цілий рік. Ось «Абетка культурних місць Кракова» з адресами:

«Льох Камелот» (пол. Loch Camelot) – краківське кабаре, для якого характерна різноманітність стилів, типів і жанрів. Тут представлені твори багатьох польських та європейських класиків. Кабаре поєднує багату атмосферу Кракова з найкращим виконанням, високий рівень і традиційні розваги. Знаходиться у підвалі будівлі XIII століття за адресою вул. Св. Томаша, 17.

Культура у Кракові доступна кожному. Деякі заходи безкоштовні:

- Фестиваль науки і мистецтва (у травні)
 - Фестиваль Коперніка (у травні)
- Великий парад драконів (у червні, у рамках Днів Кракова)
 - Фестиваль єврейської культури (у червні)
- Міжнародний ярмарок народної творчості (у серпні)
 - Малопольська ніч науковців (у вересні)
 - Підгірська культурна осінь (у вересні)
- Конкурс краківських вертепів (у перший четвер грудня)
- Краківські уроки співу (кілька разів на рік: 3 травня, 5 серпня, 1 вересня, 11 листопада, у грудні)

1

«Пивниця під Баранами» (пол. Piwnica pod Baranami), це найвідоміша краківська пивниця – це легендарне місце з неповторною атмосферою. У XV і XVI століттях у кам'яниці знаходилася корчма, яку, на думку вчених-літературознавців, відвідували найвідоміші письменники польського ренесансу: Ян Кохановський, Миколай Рей і Лукаш Гурницький. У 1956 році тут було створено відоме кабаре, яке діє і до сьогодні. Кожний концерт у виконанні артистів кабере «Пивниця під Баранами» – це велика подія. Поруч з ним знаходиться популярний (і культовий в літературних колах) **паб «Візаві» (Vis à Vis)** – місце, яке охоче відвідують артисти «Пивниці», перед яким за столиком сидить фігура Петра Сксинецького (одного із засновників кабере) із свіжим букетом квітів щодня. «Пивниця під Баранами» знаходиться на Головному Ринку, 27.

«Під ящірками» (пол. Pod Jaszczurami) – це невід'ємна частина культурного життя Кракова, один із найстаріших студентських клубів у Польщі, що діє з 1960 р. Тут проходять концерти, політичні дебати, вечори поезії, кінопокази, дискотеки, виставки та інші заходи. Це не лише місце, це передусім атмосфера. Клуб «Під ящірками» розташований у кам'яниці, яка сягає корінням середньовіччя, за адресою: Головний Ринок, 8.

«Яма Міхаліка» (пол. Jama Michalika) – одна з найстаріших кав'ярень, започаткована у 1895 році. На початку XX століття у приміщенні було відкрито легендарне літературне кабаре «Зелена кулька». Щовечора у кабаре влаштовували виступ лялькового театру (деякі з ляльок представляли відомих краків'ян). Частина ляльок досі можна побачити у кав'ярні, в оточенні меблів у стилі модерн, дзеркал, вітражів і світильників. Це місце можна знайти на вул. Флоріанській, 45.

«Алхімія» (пол. Alchemia) – один з найстаріших закладів Казімежа. Це поєднання кав'ярні з баром і танцювальним майданчиком. Тут відбуваються численні концерти. Фонд «Будинок культури «Алхімія»», зокрема, є організатором Краківської джазової осені. З клубом також зв'язані такі артисти, як Чеслав Мозіль, Кроке, «Pink Freud» і Мацей Маленчук, які грають тут майже з початку своєї кар'єри. Кав'ярня розміщена у самому серці Казімежу, поряд з площею Нова, де знаходиться знаменитий круглий павільйон з запіканками, на вул. Естери, 5.

«Краківський історичний музей» (з 2019: «Краківський музей») – історичний музей, заснований у 1899 році. Його адміністративний центр знаходиться у Палаці «Под Кшиштофори» у Кракові, на Головному Ринку, 35.

Від початку свого існування музей дбає про культивування краківських традицій. До музею належать 19 відділів, розташованих у різних частинах міста:

- Аптека «Під орлом» (пол. Apteka Pod Orłem) (постійна експозиція «Аптека Тадеуша Панкевича у Краківському гетто»)
- Барбакан (пол. Barbakan)
- Целестат (пол. Celestat) (постійна експозиція «Краківське куркове братство і міська обороноздатність»)
- Будинок «Під хрестом» (пол. Dom pod Krzyżem)
- Звезинецький будинок (пол. Dom Zwierzyniecki) (постійна експозиція «Приміська квартира сто років тому»)
- Фабрика «Емалія» Оскара Шиндлера (пол. Fabryka Emalia Oskara Schindlera) (постійна експозиція «Краків – часи окупації 1939-1945»)
- Кам'яниця Іполітів (пол. Kamienica Hipolitów) (постійна експозиція «Міщанський будинок»)
- Концентраційний табір Плашув (пол. KL Plaszow)
- Оборонні мур
- Музей Нової Гути (пол. Muzeum Nowej Huty)
- Музей Підгір'я (пол. Muzeum Podgórze) (постійна експозиція «Місто під курганом Крака»)
- Палац Кшиштофори (пол. Pałac Krzysztofory) (постійна експозиція «Кібертека. Краків – час і простір»)
- Підземна Нова Гута (пол. Podziemna Nowa Huta) (постійна експозиція «Стан небезпеки»)
- Ридлівка (пол. Rydlówka) (постійна експозиція «Ридлівка»)
- Підземний Ринок (постійна експозиція «Слідами європейської ідентичності Кракова»)
- Підземний Ринок (пол. Rynek Podziemny) (постійна експозиція «Слідами європейської ідентичності Кракова»)
- Стара синагога (постійна експозиція «Історія та культура краківських євреїв»)
- Thesaurus Cracoviensis
- Поморська вулиця (пол. Ulica Pomorska) (постійна експозиція «Краків'яни перед обличчям терору 1939-1945-1956»)
- Ратушна вежа (пол. Wieża Ratuszowa)

Akademia Sztuk Pięknych, pl. Matejki 13
Biblioteka Kraków, Powroźnicza 2
Biblioteka Polskiej Piosenki, ul. Krakusa 7
Bunkier Sztuki, pl. Szczepański 3a
Centrum Kultury Podgórze, ul. Sokolska 13
Centrum Kultury Rotunda, ul. Oleandry 1
Centrum Kultury Żydowskiej, ul. Rabina Meiselsa 17
Centrum Społeczności Żydowskiej, ul. Miodowa 24
Centrum Sztuki Solvay, ul. Zakopiańska 62
Collegium Maius, ul. Jagiellońska 15
Cricoteka, ul. Szczepańska 2
Dom Jana Matejki, ul. Floriańska 41
Dom Józefa Mehoffera, ul. Krupnicza 26
Dworek Białostrzemiński, ul. Papiernicza 2
Filharmonia Krakowska, ul. Zwierzyniecka 1
Instytut Dialogu Międzykulturowego
 im. Jana Pawła II, Totus Tuus 30
Instytut Kultury Willa Decjusza, ul. 28 Lipca 1943
Kamienica Hipolitów, pl. Mariacki 3
Kino Agrafka, ul. Krowoderska 8
Kino ARS, ul. Jana 6
Kino Kika, ul. Ignacego Krasickiego 18
Kino Mikro, ul. Lea 5
Kino Pod Baranami, Rynek Główny 27

Krakowskie Biuro Festiwalowe, ul. Wygrana 2
Krakowskie Forum Kultury, ul. Mikołajska 2
Międzynarodowe Centrum Kultury, Rynek Główny 25
Muzeum Armii Krajowej, ul. Wita Stwosza 12
Muzeum Historii Fotografii, ul. Józefitów 16
Muzeum Inżynierii Miejskiej, ul. Św. Wawrzyńca 15
Muzeum Sztuki Współczesnej MOCAK, ul. Lipowa 4
Nowohuckie Centrum Kultury, al. Jana Pawła II 232
Opera Krakowska, ul. Lubicz 48
Ośrodek Kultury – Kraków-Nowa Huta, os. Zgody 1
Ośrodek Kultury im. C.K. Norwida, os. Górali 5
Śródmiejski Ośrodek Kultury, ul. Mikołajska 2
Teatr Bagatela, ul. Karmelicka 6
Teatr Groteska, ul. Skarbowska 2
Teatr im. Juliusza Słowackiego, pl. Św. Ducha 1
Teatr KTO, ul. Krowoderska 74
Teatr Ludowy, os. Teatralne 34
Teatr Łażnia Nowa, os. Szkolne 25
Teatr PWST, ul. Straszewskiego 22
Teatr Stary, ul. Jagiellońska 5
Teatr STU, Al. Krasieńskiego 16-18 I piętro
Teatr VARIETE, ul. Grzegorzewska 71
Zespół Pieśni i Tańca "Krakowiacy", ul. Św. Gertrudy 4

Чи відомо вам, що 2013 року Краків офіційно оголошено Містом літератури ЮНЕСКО?

Щоб отримати це звання, місто повинно виконати ряд вимог щодо ролі літератури в щоденному житті мешканців, різноманіття фестивалів та літературних заходів, а також щодо численності книгарень, бібліотек та інших закладів, пов'язаних із літературою. Всі міста, які мають «тематичні» звання, надані ЮНЕСКО (напр. Місто фільму, Місто музики чи Місто дизайну) утворюють Мережу креативних міст (Creative Cities Network).

Обов'язково відвідайте веб-сторінку, присвячену цій темі!

2

3. Традиції, що збереглися до наших днів

Краків - це не тільки місто фестивалів, але й місто, де старі звичаї та обряди досі живуть, поєднуючи традиції та сучасність. Ось найважливіші з них:

Емаус

У Великодній понеділок біля монастиря норбертанок в районі Звезжинця (на перехресті вулиць Емаус, Св. Броніслави і Костюшка) щороку відбувається святкування Краківського Емауса. Раніше це була урочиста прогулянка мешканців міста після сидіння за столом протягом дня. З часом це переросло у народні гуляння. Сьогодні свято відоме насамперед ятками з народними іграшками та спортивними тирами, дитячими каруселями, лотереями і розіграшами фантів, тощо. Типовими для Краківського Емаусу є дерев'яні статуетки єврейських музикантів та євреїв, які вивчають Тору. Ще однією характерною рисою є традиційні маленькі кренделі, нанизані на нитку, що формують вінок. Цей звичай зберігся до наших днів (без перерв) лише у Кракові та Каліші **3**.

Ренкавка

У Великодній вівторок краків'яни збираються на кургані Крака. Ренкавка – це звичай, тісно зв'язаний із слов'янською традицією весняного поминального обряду «Діди». Сьогодні це, передусім, можливість побачити, як Краків виглядав кількесот років тому, у середньовіччя. Головні розваги – це реконструкції та битви воїнів, історичний ярмарок і стенди ремісників, а також зустрічі з алхіміками, травницями, шаманами, відьмами та іншими персонажами, що походять з середньовіччя **4**.

Ювеналія

Ювеналія – це дуже старий звичай, який запровадили ще у середньовіччі студенти Краківської академії, тобто сучасного Ягеллонського університету (першого у Польщі!). Свято відбувається у травні, протягом святкування у центрі міста (особливо на Головному Ринку) можна зустріти натовпи студентів у фантазійних костюмах та взяти участь у багатьох концертах. Мер символічно віддає студентам ключі від міста, передаючи таким чином владу в їхні руки. Ювеналія швидко поширилася країною як популярне студентське свято.

Купальські вінки і ярмарок (Св. Івана)

У минулому літнє сонцестояння відіграло виняткову роль як ніч перемоги добра і світла над злом і темрявою. Тоді палили величезні вогнища, що мали відганяти усі страхи місцевих мешканців. В кульмінаційний момент святкування молоді дівчата спускали на воду вінки, сплетені з квітів і трав. Навіщо? Щоби забезпечити селу щедрий врожай і збільшити свої шанси знайти чоловіка. Сьогодні «Вінки» – це свято музики і світла. Виняткові концерти супроводжуються феєрверками над Віслою та біля Вавеля **1**.

Краківський Лайконик

Лайконик – це один з найпопулярніших символів Кракова. Пов'язана з ним легенда бере свій початок в історичних подіях XIII століття, коли мешканці Кракова, подолавши татарських загарбників, вдягли їхні костюми і верхи в'їхали в місто. Ця традиція зберіглася до сьогодні і щороку, у перший четвер після свята Божого Тіла, можна побачити, як Лайконик їде вулицями Кракова. Бородатий вершник у східному костюмі на штучному коні, що прикріплений до поясу, проходить традиційний маршрут від Звезжинця до Головного Ринку у супроводі музичного ансамблю та свити у краківських і «татарських» костюмах **2**.

4. Відомі краків'яни і краків'янки`

Краків – це місто, що поєднує багату історію та традиції з сучасністю, місце, що надихає та дозволяє розвиватися різними шляхами. Не дивно, що тут народилося багато артистичних душ і видатних умів. Напевно, ви чули ці прізвища не один раз:

- Анджей Вайда – кіно-та театральний режисер, ініціатор створення «Музею японського мистецтва і техніки Манггха» у Кракові,
- Броніслав Малиновський – антрополог, дослідник Австралії та Океанії,
- Чеслав Мілош – поет, лауреат Нобелівської премії, професор Каліфорнійського університету в Берклі та Гарвардського університету,
- Гелена Моджеєвська – театральна акторка, відома у США як Гелена Моджейська,
- Гелена Рубінштейн – бізнесвумен, засновниця компанії «Helena Rubinstein Inc.»,
- Джозеф Конрад – письменник, на підставі його роману Френсіс Форд Коппола зняв фільм «Апокаліпсис сьогодні»,
- Кароль Войтила, відомий у світі як Іван Павло II,
- Миколай Копернік – астроном, який «зупинив Сонце – зрушив Землю»,
- Оскар Шиндлер – підприємець, про якого Стівен Спілберг зняв фільм «Список Шиндлера»,
- Станіслав Лем – письменник-фантаст, філософ, футуролог, людина, в якій у космосі є свій планетоїд 3836 Лем,
- Віслава Шимборська – поетеса, лауреатка Нобелівської премії, яка цінувала два маленькі слова «не знаю»,
- Віт Ствош – скульптор, автор вітваря-триптиху, яким можна милуватися в костелі Св. Марії у Кракові.

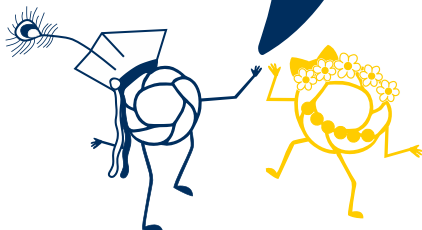
1

2

Офіційні символи Кракова – це білий і блакитний кольори, герб із зображенням червоної цегляної стіни з трьома вежами на блакитному тлі, з білим орлом у брамі, хоругва, прапор і печатка. Однак місто має також багато інших, неофіційних, але дуже популярних символів!

5. Символи Кракова (більш і менш офіційні)

Дзвін Зигмунд (Дзвін Зигмунда) (пол. **Dzwon Zygmunt (Dzwon Zygmunta)**) – найвідоміший дзвін у Польщі, що знаходиться на Вежі Зигмунда кафедрального собору на Вавелі. Він лунає у найважливіші для польського народу та країни моменти, а також під час найважливіших церковних і національних свят.

Вуличні музиканти – саксофоністи, скрипалі, вокалісти... артисти, які таким чином заробляють на життя та шукають контакту з людьми. Часто це не лише поляки, але й іноземці, які проживають у Кракові та роблять свій внесок у неповторну атмосферу міста.

Маріацький хейнал – один з найвідоміших символів Кракова. Він щогодини звучить (у тональності фа-мажор) з вежі костелу ім. Св. Марії. Коротка мелодія, яку грають на

всі сторони світу, в якийсь момент обривається. Це пов'язано з легендою – нібито в горніста, який хотів попередити місто про напад татар, влучила стріла.

Ковбаски з блакитної Ниси (пол. **Kiełbaski z Niebieskiej Nyski**) – знаменита краківська закуска, за якою ввечері стоїть черга з мешканців міста. Блакитну Нису можна зустріти біля Критого ринку (пол. **Nala Targowa**), щодня з 20:00 до 03:00, крім неділі.

Краківські кургани – їх у Польщі близько 350, але жодне місто не може похвалитися такою кількістю, як Краків. Найдавнішими є кургани Кракуса та Ванди (вони були побудовані ще у VIII столітті!). Найпопулярнішим є Курган Костюшко, найбільшим – Пілсудського, а найновішим і найменший – Івана Павла II.

Бублик (пол. **obwarzanek**) – один з найсмачніших символів Кракова. Тісто виготовляється з пшеничного борошна, перед випіканням делікатес обварюють у воді. Лише деякі пекарні пропонують оригінальні бублики, які продаються з характерних візків у центрі Кракова.

Головний Ринок – одна з найбільших ринкових площ у Європі і найбільший середньовічний ринок Європи. Його площа становить 4 гектари.

Вавельський дракон (пол. **Smok wawelski**) – наступний важливий символ Кракова, з яким пов'язана відома легенда. Під Вавельським пагорбом знаходиться легендарна печера дракона – так звана «Смоча яма», а перед нею стоїть скульптура вогнедишного дракона, встановлена біля підніжжя Вавеля у 1969 році.

Ягеллонський університет (пол. **Uniwersytet Jagielloński**) – найстарший польський університет і один з найстаріших у світі, заснований завдяки Казимиру Великому у 1364 році.

Запіканка з круглого павільйону – польська «двоюрідна сестра піци», вважається першою польською вуличною їжею. Це ні що інше, як розігрітий у духовці багет з печерицями, розплавленим сиром і додатками. Найбільшою популярністю користуються запіканки на площі Нова, що продаються в круглому павільйоні, відомому як «Окронглак» (пол. **okrągłak**).

Де можна знайти найсвіжішу інформацію про культурні події у Кракові?

На веб-сторінці krakow.travel можна знайти інформацію про актуальні культурні події у Кракові: **1**.

На веб-сторінці www.telewizja.krakow.pl можна знайти найновішу інформацію щодо культурних подій у формі відео: **2**.

Інше чудове джерело інформації щодо культурного життя Кракова це веб-сторінка: **3**.

Чи можна отримати дофінансування на діяльність у сфері культури у Кракові?

Так! З 1994 року особам, які займаються художньою творчістю, розповсюдженням культури та піклуються пам'ятками присуджуються Творчі стипендії міста Кракова (10 000 PLN брутто) для реалізації заходів зі сфери їх діяльності. Стипендії присуджуються в багатьох різних творчих напрямках, таких як: література, візуальне мистецтво (у тому числі промислове проектування та мода), архітектура, класична та поп-музика, танець, театр, фільм, фольклор та традиція Кракова, національна культура, турбота про пам'ятки, цифрова культура, анімація та культурна освіта, управління культурою та підтримка розвитку людських ресурсів у сфері культури, „street art”.

1**2****3**

Підтримка іноземців та процес соціальної інтеграції. Неурядові організації

1. Програма «Відкритий Краків»

З 2016 року діє програма "Відкритий Краків" (пол. «Otwarty Kraków»), основна мета якої - діяти на благо іноземців, національних та етнічних меншин, які проживають у Кракові. Її завдання також допомогти у вирішенні проблем, пов'язаних із функціонуванням у міжкультурному суспільстві. Більше інформації про програму можна знайти на веб-сайті **1**.

2. Мультикультурний центр

Однією з багатьох керунків програми є діяльність Мультикультурного центру (пол. Centrum Wielokulturowe) та Інформаційного пункту для іноземців (пол. Punkt Informacyjny dla Cudzoziemców). Діяльність Мультикультурного центру зосереджена на побудові добрих відносин між іноземцями та корінними жителями Кракова, щоб місто було приязним для всіх. З цією метою організовуються міжкультурні інтеграційні події, освітні та інші заходи, зустрічі, дебати, кулінарні майстер-класи, семінари на тему емпатії, конференції та багато іншого. Центр також надає підтримку іноземцям та культурно-етнічним меншинам в організації заходів, що представляють культуру та історію їхніх країн, а також у широкому розумінні активізації та включення до місцевих ініціатив. У Мультикультурному центрі ви також можете дізнатися про культурні та освітні події, що відбуваються у Кракові. Волонтерами Центра є поляки та іноземці, які проживають у Кракові та готові допомогти іншим іноземцям зробити перші кроки у цьому місті. Центр працює з понеділка по четвер з 10.00 до 18.00.

Більше інформації про центр можна знайти (польською, українською та російською мовами) тут: **2**
Актуальну інформацію можна завжди знайти на сторінці Центра у Facebook: **3**

3. Інформаційний пункт для іноземців

У Кракові є два інформаційні пункти для іноземців: міський та соціальний (керується та фінансується неурядовою організацією). В принципі, сфера їх послуг однакова. У кожному пункті ви отримаєте інформацію про: освіту, охорону здоров'я, соціальну допомогу, отримання номера PESEL, посвідчення водія, реєстрацію автомобіля, оренду квартири, отримання посвідки на проживання чи інші питання повсякденного життя. Ви можете зв'язатися з міським Інформаційним пунктом для іноземців (PIO) за телефоном (тел. +48 887 201 598) або через профіль у Facebook **4**.

Крім того, Пункт пропонує консультації з юрисконсультами (чергування щочетверга з 16:00 до 19:00 за одним із наступних номерів телефонів): +48 510 080 765 oraz +48 510 065 321). Більш докладно з роботою пункту можна ознайомитися тут: **5**.

Іншим інформаційним пунктом керує неурядова організація – Фонд польсько-української співпраці (пол. Fundacja Współpracy Polsko-Ukraińskiej) по вул. Батореґо 2/28 (пол. Batorego). З консультантами пункту можна зв'язатися з понеділка по п'ятницю від 9.00 до 17.00 – за телефоном: 12 312 06 46, електронною поштою: info@migrant.krakow.pl або через профіль у FB **6**.

4. Краківський посол мультикультуралізму

Щороку мер міста Кракова присвоює звання Краківського посла мультикультуралізму окремим особам та організаціям (таким як неурядові організації, установи, компанії, неформальні групи), які працюють для міжкультурного діалогу у Кракові. Метою цього конкурсу є популяризація культурного, етнічного та релігійного різноманіття у Кракові та формування почуття солідарності серед мешканців міста. На звання можуть претендувати не лише поляки, а й іноземці!

Більше інформації про конкурс можна знайти тут: [1](#).

5. Неурядові організації (NGO)

У Кракові діє багато неурядових організацій, метою діяльності яких є допомога та підтримка іноземців та національних меншин, зокрема:

- Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć,
- Fundacja Autonomia,
- Fundacja Diversity Hub,
- Fundacja ZUSTRICZ,
- Fundacja One World-One Heart,
- Fundacja Promocji i Rozwoju Sportu, Proland-Sport
- Fundacja Wspierania Kultury i Języka Polskiego im. Mikołaja Reja,
- Fundacja Współpracy Polsko-Ukraińskiej U-WORK,
- Fundacja Instytut Studiów Strategicznych,
- Instytut Wiedzy Obywatelskiej,
- Internationaler Bund Polska,
- Krakowskie Forum Organizacji Społecznych,
- Małopolskie Stowarzyszenie Skąta,
- Relocation2Poland,
- Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych LEGE ARTIS,
- Stowarzyszenie INTERKULTURALNI PL,
- Stowarzyszenie Rodzin Wielokulturowych,
- Stowarzyszenie Twoje Korzenie w Polsce,
- Stowarzyszenie Wielokulturowy Kraków,
- Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Francuskiej w Krakowie,
- Żydowskie Stowarzyszenie CZULENT.

Іноземці можуть безкоштовно брати участь у проектах, майстер-класах, курсах, зустрічах та інших заходах, які вони організують. Інформацію про заходи можна знайти на веб-сайтах окремих організацій.

Як можна зв'язатися з неурядовою організацією?

Кожна організація зазвичай провадить свою веб-сторінку (або сторінку в соціальних мережах, напр. на порталі Facebook). Знайти сторінку можна вписавши назву організації в інтернет-пошуковик. На сторінці (найчастіше у закладці „Контакт”) знайдете електронну адресу і/або контактний номер телефону.

Чи могу я стати волонтером неурядової організації?

Так! Ви можете стати як волонтером, так і співробітником громадської організації. Якщо ви допомагатимете менше 30 днів, вам не потрібно укласти письмової угоди з організацією, якщо більше 30 днів, вам знадобиться письмова угода.

Чи іноземець може створити неурядову організацію?

Так! Іноземці можуть створити як фонд (пол. fundacja), так і асоціацію (пол. stowarzyszenie). Фонд може створити будь-який повнолітній громадянин (це не обов'язково має бути громадянин Польщі!). Для створення фонду достатньо однієї фізичної особи (може бути декілька засновників) або юридичної особи (наприклад, університету чи компанії). Для того, щоб створити фонд, потрібно виділити певну суму, так званий засновницький фонд (однак у нормативних актах не визначено його розмір).

Для створення асоціації потрібно щонайменше 7 фізичних осіб – громадян Польщі (повнолітніх) або іноземців, зареєстрованих у Польщі. Якщо ви не зареєстровані, можете приєднатися до асоціації, статут якої передбачає таку можливість.

За цим посиланням можна знайти практичні поради щодо заснування фонду/асоціації (веб-сторінка польською мовою): [1](#) [2](#).

1

2

POLSKI NIE TAKI OBCY

NGO = organizacje pozarządowe, czyli fundacje i stowarzyszenia

W Krakowie działa wiele organizacji pozarządowych – polecamy krakowski informator NGO.

3

Конкурс „Краковский посол мультикультурализма”

В декабре 2018 года Городской совет Кракова, руководствуясь намерением поддержать деятельность и инициативы, направленные на поощрение культурного, этнического, религиозного разнообразия, а также интеграции жителей Кракова и среды иностранцев, учредил титул КРАКОВСКИЙ ПОСОЛ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛИЗМА, который присуждается лицам или организациям, выступающим за межкультурный диалог в Кракове.

В соответствии с постановлением № III/31/18 Городского совета Кракова от 19 декабря 2018 года об учреждении титула КРАКОВСКИЙ ПОСОЛ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛИЗМА, отличие может быть предоставлено физическим или юридическим лицам, таким как: неправительственная организация, учреждение, компания, неформальная группа.

Титул КРАКОВСКИЙ ПОСОЛ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛИЗМА присуждается Мэром города Кракова по заявлению КАПИТУЛЫ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛИЗМА.

Победители титула получают призы в виде символического разноцветного Лайконика.

Krakowscy Ambasadorzy Wielokulturowości		
rok	Institucje, organizacje, grupy nieformalne	osoby indywidualne
2019	Stowarzyszenie INTERKULTURALNI PL Fundacja Diversity Hub	Urszula Majcher – Legawiec Olha Menko
2020	Chór w Kontakcie Collaborate, Krakow!	Anna Wilczyńska David McGirr
2021	Federacja Znaki Równości Fundacja na Rzecz Różnorodności Polistrefa	Joanna Antonik Ziyad Raof

Краков также осуществляет свои культурные шаги не только для жителей Кракова, но и для приезжих из других городов Польши и из-за границы. Благодаря людям город становится все более последовательным и многокультурным. Новые жители Кракова способствуют его экономическому развитию.

В сентябре 2016 года Краковский городской совет принял решение об утверждении программы «Открытый Краков».

Основная цель Программы – реализация политики открытости города Кракова для представителей национальных и этнических меньшинств и иностранцев через:

- 1) формирование чувства солидарности среди жителей Кракова, а также осведомленности и получение знаний о культуре и обычаях других национальностей;
- 2) формирование толерантного отношения к иностранцам и национальным меньшинствам;
- 3) деятельность, направленная на выявление и решение проблем, связанных с функционированием межкультурного общества в сообществе.

